

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Pozitivní taktilní kontakt v mateřské škole

Vypracoval: Daniela Litošová

Vedoucí práce: PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D.

České Budějovice 2019

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma *Pozitivní taktilní kontakt v mateřské škole*, jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji své vedoucí práce PhDr. Miluši Vítěčkové, Ph.D., za porozumění, rady a připomínky, které mi poskytla v průběhu vypracování této závěrečné práce. Svému manželovi bych chtěla poděkovat za projevení nesmírné trpělivosti a své mamince za věcné připomínky. Dále děkuji provozovateli internetové stránky Vyplnto.cz.

ANOTACE

Tato závěrečná práce pojednává o významu pozitivního taktilního kontaktu na dítě. Práce objasňuje pozitivní přínos na vývoj dítěte z pohledu neurologického, zdravotního, sociálního, výchovného, emocionálního i fyzického. V teoretické části práce seznamuje se základními i nejnovějšími poznatky z oblasti vlivu fyzického kontaktu na vývoj dítěte. Dále se práce zabývá filozofickou myšlenkou důležitosti vzájemných kontaktů, doteků a přirozenosti v jejich uplatňování ve výchově. Praktická část zkoumá tuto problematiku z pohledu rodičů a pedagogů metodou dotazníku. Otázky byly zaměřeny na názor obou dotazovaných skupin na používání pozitivního taktilního kontaktu v mateřské škole, jeho přínos a rizika. Také byla zjišťována informovanost rodičů a pedagogů o dané problematice.

Klíčová slova: pozitivní taktilní kontakt, mazlení, fyzický dotek, dítě, pedagog, rodič, mateřská škola

ABSTRACT

The thesis discusses the importance of positive tactile contact between teacher and preschool children. It examines the positive impact of physical contact on a child's development from different views – neurological, health, social, educational, emotional and physical. Theoretical part describes fundamental and the latest studies about the effect of physical contact on a child's development. The research part of the thesis delivers a result of a survey among parents and teachers, examining opinions on physical contact in a nursery school, its benefits and risks and their awareness of the importance of touch.

Keywords: Positive tactile contact, cuddling, physical touch, child, teacher, parent, nursery school

OBSAH

ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	9
1.1 Vymezení pojmu „mazlení“	9
1.1.1 Pozitivní taktilní kontakt / mazlení	9
1.1.2 Mazlení není rozmazlování	11
1.2 Vliv doteku na vývoj dítěte	12
1.3 Pedagog v mateřské škole	13
1.3.1 Mateřská škola	13
1.3.2 Pedagog v mateřské škole	14
1.3.3 Sebereflexe učitele	15
1.4 Různé druhy doteku v předškolním zařízení	15
1.4.1 Praní, zápasení	18
1.5 Pozitivní taktilní kontakt v rodině	19
1.6 Dotek jako nástroj k tvorbě sociálního chování	20
1.6.1 Dotek a agresivita	21
1.6.2 Dotek podporuje zadaný pokyn	22
1.7 Bezdotyková politika v mateřských školách	22
2 CÍL PRÁCE	24
3 METODIKA	25
3.1 Dotazník	25
3.1.1 Dotazník pro učitele mateřský škol	25
3.1.2 Dotazník pro rodiče	26
3.1.3 Výzkumný soubor	26
4 VÝSLEDKY	28
4.1 Bezdotyková mateřská škola	28

4.2	Citová a emocionální oblast	32
4.3	Informovanost pedagogů a rodičů o významu doteku	35
4.4	Poznávání dítěte a jeho reakce na fyzický kontakt	37
4.5	Výchovné působení	42
5	DISKUZE	47
	ZÁVĚR	51
	Seznam použitých zdrojů.....	53
	Seznam příloh	55

ÚVOD

Když jsme se narodili, především prostřednictvím doteků jsme poznali, že je u nás máma, tedy někdo, kdo nás miluje (Nevolová, 2015). Význam prvotní citové vazby je již v mnoha publikacích velice dobře popsán. Stále se ale vedou diskuze o tom, jak důležitý je tělesný kontakt matky a dítěte, jak dlouho a v jaké míře potřebuje dítě pozitivní taktilní dotek (pochování, pohlazení) pečující osoby (Prekopová, 2013).

Ve své praxi jsem se nejednou setkala s doporučením ze strany kolegyň, že bych se měla soustředit především na rozvoj znalostí a dovedností, před prohlubováním přátelského až láskyplného vztahu s dítětem a podpoře vzájemných emocionálních kontaktů mezi dětmi. To mě ale přivedlo k otázce, co je pro schopnost učení podstatnější. Zmiňovaný pocit jistoty a přijetí, nebo plnění propracovaného edukativního plánu? Vždyť i mně samotné přináší citově pozitivní prostředí radost a chuť pracovat opravdově, plně, přirozeně a s vnitřním naplněním. I to byl jeden z důvodů, proč jsem si zvolila již v mládí práci učitelky mateřské školy.

Prostředí, ve kterém se dítě nachází, je zcela zásadní pro jeho zdravý růst a rozvoj. To, jak s ním pečovatelé zachází, zda je milováno a přijímáno takové jaké je, je něco, co dítěti umožňuje dobře růst a s důvěrou poznávat svět kolem sebe. Objevovat, učit se a hlavně se radovat. Což však není možné bez pocitu jistoty a přijetí.

Bakalářská práce se zabývá taktilním kontaktem v mateřských školách (MŠ), zjišťuje, za jak podstatné považují pedagogové MŠ taktilní kontakt se svěřenými dětmi a jak k dané problematice přistupují. V čem se pedagogové liší, nebo shodují s vnímáním rodičovské veřejnosti. A zároveň jaká je informovanost učitelek MŠ a rodičů o důležitosti a přínosu pozitivního taktilního kontaktu.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Vymezení pojmu „mazlení“

Všeobecně se pojem mazlení vymezuje jako soubor fyzických doteků, které vedou k prohlubování pozitivního / láskyplného vztahu mezi dvěma bytostmi. Mazlení je tedy projevování citů a blízkých vztahů.

U lidí můžeme takové doteky vnímat jako pohlazení po hlavě, tváři, ramenou, rukou, zádech, ale u dětí také pochování, přitulení, objímání. V intimnější oblasti se jedná o polaskání ústy na tváři („pusinkování“), hlavě, nebo o hravé pomazlení břicha, se kterým se setkáváme ve vztahu dítě a rodič.

Intimním, až sexuálním mazlením se tato práce nezabývá, protože se zaměřuje na prosté mazlení s dítětem, a doteky tohoto druhu jsou pro děti poškozující a zcela nepřijatelné. Práce pojednává o mazlení přátelském, tedy projevování citové náklonnosti.

Říčan (2013, s. 19) ve své knize *S dětmi chytře a moudře* uvádí, že „něžné doteky jsou základní řečí lásky. To trvá po celý život, jen podoba této řeči se postupně mění.“

I Aldortová (2010, s. 61) se přiklání k názoru, že dítě potřebuje spoustu láskyplných projevů, „pusinky na dobrou noc, objetí, nebo chování na klíně, to vše je blaho pro dětskou duši alespoň v období, kdy se z toho dítě jasně těší.“

V souladu s uvedeným Mlčoch (©2008) píše, že „v dětství nedomazlený člověk si je vnitřně nejistý, rád vybuchuje, argument jiného bere automaticky jako útok na sama sebe, potřebuje autoritativní vedení a ochranu, nedostatek pocitu štěstí si nahrazuje zvýšenou konzumací pořád nových výrobků, zážitků a zábavy.“

1.1.1 Pozitivní taktilní kontakt / mazlení

Na otázku, jestli má mazlení pro člověka nějaký význam i v budoucnu, nám odpovídá celá řada odborníků z oblastí jako jsou psychologie, neurologie, sociologie, ale i pediatrie a samozřejmě i pedagogika. Například Říčan (2013, s. 20) uvádí citaci Jiřího Mrkvičky větou: „Své dětství v sobě nosíme docela nejhloběji!“. Tím vyjádřil své přesvědčení moderní psychologie opřené jak o vědecký výzkum, tak o klinickou praxi,

že si to dítě plně uvědomovat nebude, ale zůstane to hluboce uloženo v něm, jako víra v dobro světa, jako schopnost brát a dávat lásku ve světě, kterým všichni po generace kráčíme. Z jiného hlediska potřebu fyzického kontaktu potvrzuje i Filliozat (2015, s. 18) slovy: *„Když potřeba kontaktu není u dítěte dostatečně naplněná, jeho mozkové okruhy trpí nedostatkem. Záchvaty vzteku, pláč kvůli maličkostem, nekontrolované chování...Tím vším volá nervový systém o pomoc. Říct si navzájem - mám tě rád - , pomazlit se, nebo si společně hrát, naplní organizmus oxytocinem, hormonem štěstí.“* Dále vysvětluje, že hormon oxytocin se uvolňuje při fyzickém kontaktu a umožňuje uvolnění a dává pocit bezpečí a štěstí.

I řada pediatrů ve svých publikacích uvádí, že fyzický kontakt zjevně snižuje pocit bolestivosti při lékařských vyšetřeních a některých zákrocích. Proto je doporučován přímý fyzický kontakt matky s dítětem při vyšetření.

To, že potřeba fyzického kontaktu je považována za životní potřebu, ukazuje velice známý výzkum s primáty, který zmiňují ve své knize *Psychická deprivace v dětství* autoři Matějček a Langmeier (2010). Z výsledku tohoto výzkumu vyplývá důležitost tělesného kontaktu pro vytvoření vztahu mláděte k matce. Dá se tedy usuzovat, že četnost taktilního kontaktu vytváří a ovlivňuje všestranný vývoj dítěte do budoucna.

Je nutné se také zmínit o tom, že těsný tělesný kontakt, dotyky a mazlení (Mertin, 2011) v prvních letech života dítěte mají pozdější význam ve vývoji řeči.

Nesmíme samozřejmě opomíjet vlastní individualitu dětí. V publikaci *Co, kdy a jak ve výchově dětí* (Matějček, 2013) se můžeme dočíst o dětech „nemazlivých“. Kniha uvádí asi 20 % dětí, které nesnášejí intimitu tělesných dotyků a kontaktů a raději se jim vyhnou. Jsou dokonce některé, které je přijímají s odporem a rozhodně se brání. Výchovným prohřeškem se pak může jevit pokus o vynucení mazlení, i když to rodiče mohou těžce snášet. Přitom je psychologickými výzkumy prokázáno, že jde o děti docela normální – jenom nemazlivé! S tímto pohledem souhlasí i Mertin (2011, s. 48), který dodává, že *„to neznamená, že by tyto děti byly chladné, necitlivé, že nemají zájem o vztah dospělého, a už vůbec bychom neměli pro výklad těchto způsobů chování používat termíny jako autismus, autistické rysy apod. Ani to nutně neznamená, že rodiče dělali něco špatně. Jen se dítě projevuje jinak, než očekáváme a my musíme hledat jiné způsoby přiblížení a pomoci.“*

Naproti tomu se dítě může bránit mazlení i z jiného důvodu, a to jako odpověď na rodičovské napětí, odraz nenaplněných potřeb z vlastního dětství (Filliozat, 2015).

Naštěstí tělesných projevů něhy je mnoho a nebylo by dobré u nemazlivých dětí tento kontakt zcela vynechávat. Říčan (2013, s. 21) nám radí: *„Je třeba vycítit, co odpovídá vývojovému stádiu dítěte, jeho povaze, vzájemnému vztahu i dané situaci: Kdy se hodí pohlazení, políbení na čelo, pocuchání vlasů, ruka kolem ramenou, poplácání po rameni, jemná herda do zad, rozmanité škádlení, lechtání a kočkování na suchu i ve vodě.“*

Z toho je zřejmé, že tělesný kontakt s dítětem může provázet dítě celý den a neměl by být tedy jen projevem v dobách těžkostí anebo ve chvílích mazlení, ale měl by být běžnou součástí života – malým nevysloveným „mám tě rád“.

„Zpravidla je tedy dítěti fyzický kontakt s rodiči příjemný, nachází v něm specifickou formu bezpečí a životní jistoty.“ (Mertin, 2011, s. 49).

1.1.2 Mazlení není rozmazlování

Z výše uvedeného vyplývá, že mazlení je nejen žádoucí a příjemné, ale zároveň podporující zdravý vývoj dítěte. Mazlení je jednoznačně pro dítě přínosné. Mnozí rodiče mohou mít obavy, že častým pozitivním taktilním kontaktem své dítě takzvaně rozmazlí. Webové stránky www.maminkov.cz uvádí, že citové projevy rodičů pomáhají dětem si vytvářet kvalitní vazbu s rodiči i sebejistou osobnost. Rozmazlování nevzniká častým mazlením, ale nenastavením hranic v chování. Dítě bez hranic může takřka vše a zlobí se v případech, kdy mu není vyhověno, kdy není po jeho.

Za rozmazlování můžeme považovat i přílišnou štědrost. Říčan (2013, s. 64) k tomu píše: *„Dítě zahrnované žádoucími předměty, někdy velmi nákladnými („Proč ne? My na to máme!“), ztrácí příležitost toužit, snít a těšit se, což jsou prožitky cenné pro citový vývoj. Toto rozmazlování poškozuje i vývoj vůle, děti se neučí mocně o něco usilovat, vytrvale se snažit dosáhnout toho, co chce. Navíc tím můžeme v dítěti vzbudit nezdravý pocit nadřazenosti.“*

Prekopová ve své knize Malý tyran (2014) dokonce zmiňuje dětskou obsedantní touhu po moci, která v důsledku nestanovení pevných hranic, uspokojování každého

rozmaru dítěte, zkrátka rozmazlování, vede k tomu, že tyto děti tyranizují vlastní rodiče v neobvyklé míře.

Na počátku 20. století americký psycholog J. B. Watson (1876 - 1958) prosazoval názor, že pozitivní taktilní kontakt by mohl způsobit oslabování charakteru dítěte. Watson byl zřejmě hluboce přesvědčen, že jakékoliv vyjádření něhy, či přízně by na děti mělo škodlivý vliv. Toto uvádí jeho syn ve zveřejněných vzpomínkách.

1.2 Vliv doteku na vývoj dítěte

Dotek je nesmírně důležitý ve vývoji dítěte pro emocionální, psychický a fyzický rozvoj. Fyzický kontakt je nedílnou součástí života. Mezi lidmi se stále vyskytuje hmatová interakce a je zásadní pro lidský růst, rozvoj a pohodu. Dotek také slouží jako rozlišovací forma komunikace. Vyjadřuje vnitřní interakci a dialog. Člověk se nemůže jiného člověka dotknout a přitom zůstat nezúčastněný. *„Prožitky láskyplných interakcí podněcují dětský mozek k vytváření hustější sítě neuronových spojení, a to zejména v oblastech, které jsou zásadně důležité pro vznik pocitu bezpečí a vzájemné blízkosti.“* (Biddulph, 2017, s. 108).

Hmat je prvním ze smyslů, který se vytváří v prenatálním věku. Již zhruba od 18. týdne těhotenství dítě vnímá, když si matka přiloží ruku na břicho a dítě „pohladí“. Během zrání plodu se hmat stále vyvíjí a zdokonaluje. Budoucím matkám se doporučuje co nejčastěji hladit své břicho a dávat tak svému dítěti pocit bezpečí. Dítě dokáže reagovat na stimulaci rukou.

Pokud se dítě narodí z jakéhokoliv důvodu příliš brzy, tedy ještě před celkovým dozráním, může docházet k celé řadě komplikací během jeho dalšího vývoje. Proto bylo velice zajímavé zjištění, že děti v inkubátorech, které byly hlazené, a byl jim poskytován pozitivní taktilní kontakt, se mnohem rychleji vyvíjely, přibývaly na váze a byly propouštěny do domácí péče podstatně dříve, než tomu bylo u dětí, kterých se dospělá osoba dotýkala pouze v rámci pečujících povinností (Field, 2014).

V případě, že se dítě narodí v termínu a zcela v pořádku, se dnes často využívá tzv. *bonding*. Toto slovo bychom mohli přeložit jako připoutání se nebo přilepení. Bonding probíhá ihned po narození přiložením novorozence na nahé tělo matky nebo otce. Takto může vzniknout hluboká vazba mezi dítětem a rodičem, která u dítěte

podporuje klid a pozornost. Dítě také získává větší schopnost termoregulace (Moore et al., 2012). Dotyk kůže na kůži ihned po narození výrazně podporuje produkci oxytocinu, nebo-li hormonu lásky, a zároveň snižuje hladinu kortizolu, tedy stresového hormonu. Děti, které mají dlouhodobě zvýšenou hladinu kortizolu, mívají zpožděný pohybový, sociální a kognitivní vývoj. Zvýšená hladina tohoto hormonu zabíjí mozkové buňky a negativně ovlivňuje schopnost soustředění. Zapříčiňuje také úzkostlivé chování a může způsobovat zdravotní obtíže v průběhu života (Blackwell, 2000). Biddulph (2017, s. 105) k tomu dodává: *„Stresové chemikálie mají značně zhoubný efekt, pokud jejich působení přetrvává příliš dlouhou dobu. Blokují tvorbu růstových hormonů a zpomalují duševní a fyzický vývoj dítěte. Vystresované děti neplýtvají energií pro svůj růst. Pouze v atmosféře štěstí, smíchu a bezpečí mohou opětovně začít růst a prospívat.“*

1.3 Pedagog v mateřské škole

1.3.1 Mateřská škola

Předškolní vzdělávání, nebo-li mateřská škola, je institucionální forma vzdělávání, která mezi hlavní principy a požadavky řadí *„vytváření základů klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání“*. A mezi základní úkoly si stanovuje *„usnadňovat dítěti jeho další životní a vzdělávací cestu.“* (RVP PV, 2018, s. 7). Například kompetence k učení, řešení problému, kompetence komunikativní, sociální a personální, a v neposlední řadě i kompetence činnostní a občanské. V principu má tedy mateřská škola všestranně a harmonicky rozvíjet dítě po všech jeho stránkách tak, aby dítě získalo co nejlepší základ těchto kompetencí pro svůj celoživotní vývoj.

Podíváme-li se ale na mateřskou školu více z lidského hlediska, dalo by se říci, že mateřská škola je místo, kde se setkávají děti, jejichž rodiče potřebují, nebo chtějí chodit do zaměstnání s cílem zajistit svou rodinu po stránce ekonomické. Vzhledem ke stále se snižujícímu věku dětí, které zmíněnou instituci navštěvují, je zřejmé, že mateřská škola výrazně doplňuje výchovu a vzdělávání v rodině a v určitém smyslu nahrazuje, po poměrně dlouhý časový úsek dne, dětem matku. Vždyť už v samotném názvu figuruje pojem „mateřský“. Mateřská škola, tedy „učení matkou“.

1.3.2 Pedagog v mateřské škole

V případech, kdy jsou děti vysoce vázané na matku, což souvisí i s věkem, děti očekávají, že jim maminku nahradí v mateřské škole paní učitelka. To však není možné. Deissler (1994) ve své knize říká, že učitelka matkou svěřených dětí není, přesto, že se může mnohdy jako matka chovat. Prvořadým však musí zůstat rodinné prostředí. Zodpovědnost rodičů je vždy výrazně rozsáhlejší než zodpovědnost učitelky. Je tedy zřejmé, že na učitelku v mateřské škole jsou kladeny velmi vysoké nároky. Učitelka by měla zabránit nepříjemným zážitkům a narušení jemné a křehké psychiky dítěte ve školce, zároveň má za úkol dítě všestranně rozvíjet a citlivě nahradit matku v době její nepřítomnosti, avšak nestavit se na její místo.

V knize *Osobnost předškolního pedagoga* (Svobodová, Vítečková a kol., 2017) v kapitole Být učitelem mateřské školy autorky Váchová a Vítečková (2017, s. 18) uvádí očekávání rodičů o tom, jaká by paní učitelka měla být. Autorky vychází z dotazníkového šetření, kterého se účastnilo 126 rodičů a z kterého mimo jiné vyplývá, že přáním rodičů je, aby učitelka mateřské školy naučila vycházet děti s ostatními, dobře se k ostatním chovat, a zajistila dobré klima ve třídě. Dále také, aby měla láskyplný přístup a projevovala porozumění a podporu. *„I vzhledem k tomu, že je mateřská škola zpravidla prvním prostředím, do kterého dítě z rodiny vstupuje, jde o prostředí neznámé a jako takové i částečně nebezpečné. V této nejistotě učitelka představuje oporu, blízkého člověka, která pomáhá vyrovnat se s neznámem. Je tím, na koho se mohou děti spolehnout. Akcent na bezpečí je patrný i z výpovědí předškolních dětí, které ideální učitelku vnímají jako „hodnou“, která nekřičí, nebije je, chová se k nim hezky.“* Je tedy patrné, že by učitelka v mateřské škole měla být vyžralou osobností, která pociťuje svou práci jako jistou formu poslání a je ochotná se celoživotně a všestranně rozvíjet. Zkrátka, učitel by měl jít především vlastním příkladem.

I proto byly některé otázky v dotazníku pedagoga směřovány k oblasti vzdělávání učitelů. Dotazníkové šetření se pokoušelo zjistit, kolik pedagogů se setkalo s informacemi o důležitosti dotyku v mateřské škole například během svého vzdělání, zda se učitelky během své praxe setkaly s nabídkou vzdělávacího kurzu s tímto tématem, nebo zda a kde si vyhledávají informace samy.

Jednou z velice podstatných složek práce učitelky je co nejdokonalejší poznání samotného dítěte, což může být velice náročný a zdlouhavý proces. Pedagog v předškolním zařízení může disponovat mnoha nástroji, které mu takové poznání usnadní. Mezi ty základní patří rozhovor s rodičem, s dítětem, pozorování chování dítěte v přítomnosti rodiče, nebo naopak v jeho nepřítomnosti, ale i dotazník pro rodiče.

1.3.3 Sebereflexe učitele

Nedílnou součástí práce předškolního pedagoga by mělo být důkladné poznávání sama sebe a vlastní práce v oblasti sebereflexe. Pojem *pedagogická láska*, zmiňovaný v knize *Osobnost předškolního pedagoga* (Svobodová, Vítečková a kol., 2017), nás přivádí k myšlence, že východiskem zmiňované pedagogické lásky je „*předpoklad, že potřebujeme mít rádi sami sebe, abychom mohli mít upřímně rádi i druhé lidi.*“ (Svobodová, 2017, s. 55). Zároveň se nabízí otázka, zda pedagogové, kteří byli sami v dětství mazliví, mají větší tendenci věnovat dětem pozitivní taktilní kontakt než učitelé, kteří byli v dětství považováni za děti nemazlivé.

1.4 Různé druhy doteku v předškolním zařízení

Švédská studie (Bergnehr a Cekaite, 2017) se zabývala četností spontánně se vyskytujících každodenních doteků v předškolním zařízení ze strany dospělého směrem k dítěti. Pozorování bylo prováděno přímo v předškolním zařízení u dětí ve věku 1-5 let pomocí videonahrávek, které umožňují detailní i zpomalené zkoumání a jejich následný rozbor. Cílem této studie bylo prozkoumat různorodost a funkce doteků, které se spontánně vyskytovaly v každodenní sociální interakci dětí a dospělého. Výzkumný zájem pramenil ze skutečnosti, že je dnes mnoho malých dětí umísťováno do institucionálních výchovných zařízení. S tím se můžeme stále častěji setkávat i v České republice, kde jsou na žádost a potřebu rodičů zařazovány i děti mladší tří let do různých dětských skupin a od dvou let i do předškolních zařízení. Proto je důležité věnovat pozornost vztahovým vlastnostem pečovatelů, učitelů k dětem, včetně jejich hmatového kontaktu.

Vnímání a vhodnost doteku se řídí sadou sociálně – kulturních hodnot, které se týkají toho, kdy, jak a jaké dotykové chování se používá. Na základě prováděného výzkumu jsou v této studii rozděleny dotyky do několika oblastí.

Láskyplný dotek:

- láskyplný uklidňující dotek,
- láskyplný přátelský dotek,
- láskyplný krátký přátelský dotek,
- láskyplný hravý dotek.

Láskyplný dotek – vyjadřuje pozitivní emoce a pospolitost. Příkladem může být rodičovské objímání a chování dětí.

Láskyplný uklidňující dotek – tento dotek byl často používán v situacích, kdy dítě plakalo, nebo bylo úzkostné, a je nedílnou součástí pedagogické odpovědnosti, bez ohledu na věk, nebo pohlaví. *Příklad ze studie: Po úrazu dítěte učitel projevuje soucit pomocí objetí, pochování a konejšivého, chápatícího rozhovoru ve chvíli, kdy dítě prožívá bolest a úzkost. Čímž vytváří podpůrný, úzký, tělesný kontakt a zároveň odvádí pozornost dítěte od bolesti. Tím vytváří intimní pečující láskyplnou interakci.*

Láskyplný přátelský dotek – jsou to spontánní příležitostné dotyky využívané pedagogem v denních aktivitách, kdy fyzická blízkost působí na dítě příjemně při společném trávení času. *Příklad ze studie: Pedagog bere dítě na klín a zahajuje stolní hru. Tím, že drží dítě na klíně, poskytuje dítěti nejen tělesnou podporu, ale také pocit relaxace a umožňuje nenásilné zapojení do společné činnosti.*

Láskyplný krátký přátelský dotek – pohlazení signalizuje pozornost a uznání, zdůrazňuje pedagogovu tělesnou a dotykovou přítomnost a zároveň spontánně ukazuje jejich vzájemný vztah. *Příklad ze studie: Pedagog lehce pohládil dítě v různých situacích. Tento dotek byl také často použit jako odměňování dítěte.*

Láskyplný hravý dotek – polechtání, pobídnutí rukou k získání a povzbuzení dítěte pro zapojení do hravé činnosti. *Příklad ze studie: Na do hry nezapojené dítě se pedagog usměje. Dítě úsměv oplácí a na základě této navázané interakce učitel dítě polechtá a rukou pobídne (popostrčí) k probíhající pohybové aktivitě.*

Laskavé ovládací doteky:

- mírná tělesná kontrola,
- dotek pro zmírnění slovní výtky,
- zdůraznění pokynu.

Laskavé ovládací doteky – ovládací doteky se používají při udržování pozitivních vztahů v potencionálně náročných situacích. Tyto doteky kontrolují dětské chování, ale současně demonstrují pedagogův zájem, péči a pochopení dítěte.

Mírná tělesná kontrola – uchopení dítěte kolem ramen (poloviční objetí) pro mírné omezení pohybu dítěte a zvýšení jeho pozornosti při činnosti v kolektivu. *Příklad ze studie: Při společném čtení z knihy vezme pedagog vyrušující nepozorné dítě kolem ramen, čímž dochází k tělesné kontrole, zklidnění dítěte a zvýšení jeho pozornosti a zároveň nedochází k přerušení činnosti a vyrušení ostatních dětí.*

Dotek pro zmírnění slovní výtky – pohlazení po hlavě, rameni, ruce při slovní výtce, pokárání. *Příklad ze studie: Při kruhové činnosti dítě vyrušuje. Pedagog přistupuje ke slovnímu pokárání, které zmírňuje očním kontaktem a pohlazením po hlavě, tedy laskavým ovládacím dotekem, čímž se výtka zmírní.*

Zdůraznění pokynu – dotek na rameno nebo ruku upoutá pozornost dítěte ke zdůraznění pokynu. *Příklad ze studie: Učitel pobídne dítě k úklidu tím, že se dotkne jeho paže a zopakuje pokyn.*

Tato švédská studie ukazuje, že dotek je často používán v každodenních postupech při výchově a vzdělávání. Fyzický kontakt může usnadnit činnosti s více dětmi, prokázat a zdůraznit vytvořený vztah, nebo zmírnit kázeňské obtíže. Zároveň vede k úctě, tělesné celistvosti dítěte a respektování jeho intimity. Dotek pomáhá při socializaci dětí a vede k pochopení a zvnitřnění morálních a společenských hodnot. Samotné děti často iniciují fyzickou blízkost pedagogů a preferují dotykové ovládání.

Ve výzkumných otázkách bylo položeno několik otázek týkajících se používání druhů doteků ze strany pedagoga, které by bylo možno zařadit do uvedeného rozčlenění švédského výzkumu.

1.4.1 Praní, zápasení

Budeme-li dále hovořit o přínosném doteku, vyskytujícíím se v předškolním zařízení, bylo by dobré zmínit další z druhů doteků, kterým je dětské praní/zápasení, které bychom mohli nazvat „kočkováním“. O takovém doteku se zmiňuje Carleson (2006) ve své knize *Essential Touch*, kde uvádí, že praní mezi dětmi umožňuje dětem prozkoumávat hranice vlastního těla a možnost vyjádřit a pojmenovat, kdy už je dotek vysoce nepříjemný, až bolestivý. Tento druh taktilní hry pomáhá vytvářet a upevňovat vlastní postavení ve skupině, což podporuje druhy sociálních vazeb.

Při práci ve třídě 4-5 letých dětí jsem se setkala s výrazným nárůstem výše zmiňovaného dotyku – tedy praní mezi dětmi. Především chlapci na sebe často útočili a měřili si své síly. Začalo tak docházet k častějším lehkým úrazům, které jsou v předškolním zařízení pochopitelně nežádoucí. Vyhledala jsem si, že hladina testosteronu není u chlapců konstantní, ale různě se mění. Okolo zhruba čtvrtého roku života výrazně stoupá, a to až na hranici, kterou má dospělý muž. Po nějaké době, nejčastěji v období nástupu do základní školy, hladina opět klesá na úroveň obvyklou u malých dětí; to říká klinický psycholog a rodinný terapeut Biddulph (2016) v knize *Výchova kluků*. Rozhodla jsem se tedy, že nebudu potřebovat tohoto dotyku u chlapců potlačovat, ale stanovím jí pravidla. Chlapci (někdy chtěly i dívky) si mohou změřit síly, kdykoliv to bude možné, ale pod mým dohledem na žíněnce s ochranným ohraničením z molitanových kostek. Základními pravidly se stal tedy prostor, vyhrazený čas a dohled učitele. Dále si děti po rozhovorech stanovily samy další pravidla a to: před zápasem se vzájemně ukloní, během zápasu se nesmí bít do břicha, mezi nohy a do obličeje. Nesmí se kousat, škrábat a jinak „podvádět“. V případě, že by někdo zažíval bolest, ihned to nahlásí a protivník je povinen přestat. Děti dodržovaly pravidla bez problému, tento druh „zábavy“ vyhledávaly z počátku i několikrát za den. Postupem času již zájem nebyl tak velký, ale zároveň téměř vymizely spontánní rvačky. Pokud k nějakému incidentu došlo, bylo patrné, že byla dodržena pravidla ve směru „nepodvádění“ a respektování bolesti druhého.

1.5 Pozitivní taktilní kontakt v rodině

„Smyslem dotyků je nejen tělesný kontakt, vnímání „přes kůži“ pocity druhého. Spojující dotyk nechává rovněž pocítit, že lidé jsou navzájem spojeni a že toto pouto je stálé a spolehlivé pro soudržnost i v krizích.“ (Prekopová, 2001, s. 14). Dotyk je od narození součástí našeho života. V péči o narozené dítě se není možné dotyku vyhnout, pokud by tak člověk nečinil zcela úmyslně. Malé dítě je třeba přebalit, umýt, nakrmit, ale i pochovat, pohladit, utiřit. Ve většině rodin probíhá pozitivní taktilní kontakt zcela přirozeně, bez odborných informací o významu pozitivního taktilního kontaktu a jeho přínosu pro dítě. Zmiňovaný přínos vidí každý na svém dítěti sám. Herman (2008, s. 24) ve své knize Najděte si svého manžela, hovoří o doteku jako o tom úplně obyčejném a základním, co ale hluboce oslovuje, a dodává, že *„doteky a tělesný kontakt mimořádně silně umocňují jakékoli naše vnímání kontaktu s druhými lidmi.“* Dotek bychom tedy mohli považovat za jednoduchý a téměř vždy dostupný prostředek rodiny ke sdělení „mám tě rád“, „jsem rád, že tu jsi“, „jsi náš“. Laskavá péče a něha vytváří v dětech pocit, že jsou zde vítané, že jsou v bezpečí a pod ochranou, což upevňuje pocit lásky, tolik nezbytný pro další zdravý vývoj dítěte.

Každá rodina má však vlastní představu o tom, kolik by mělo takového dotyku být dítěti poskytnuto. Dále se mohou lišit v názorech, kdy by měl být pozitivní taktilní kontakt předán a za jakých okolností. V neposlední řadě i kým. Je možné vyslechnout si stesky rodičů, kteří nespátřují přínos v tom, že se jejich dítě nechá ihned pochovat jakoukoliv osobou a mají, zřejmě i oprávněné, obavy o bezpečnost svého dítěte. Naopak není výjimkou dítě sice mazlivé, ale vysoce fixované na matku, které odmítá kontakt s kýmkoliv jiným, kromě své matky, kdy je schopno ještě akceptovat otce, ale ani prarodičům neprojevuje svou fyzickou náklonnost.

Pozitivní taktilní kontakt může v rodině sloužit i jako nástroj odměny a trestu, kdy neposkytnutím pomazlení je dítěti sdělováno, že se nechová vhodně, a naopak radostným objetím a například „opusinkováním“ projevuje rodič radost a souhlas s jednáním dítěte. Důležité je si ale uvědomit, že něha má být svobodnou volbou a ne něčím, čím se platí.

Ranní a večerní mazlíčí rituály bývají také hlubokou součástí rodiny. „*Objímání, líbání, mazlení v posteli, když za vámi do ní děti vlezou, to jsou velké rozkoše rodičovství.*“ (Říčan, 2013, s. 20).

Velký zlom ale může nastat s nástupem dítěte do mateřské školy. Doposud bylo mazlení v rodině příjemnou formou předávání lásky a sympatií, teď by se měl ale dítěte dotýkat někdo jiný. Rodiče mohou mít na tuto problematiku odlišný názor, a proto bylo do dotazníkového šetření zahrnuto několik otázek tohoto druhu.

1.6 Dotek jako nástroj k tvorbě sociálního chování

„*Podle teorie racionální volby bychom měli být sobeckými jedinci, kteří se starají pouze o to, co jim přináší užitek, vše ostatní by nám mělo být lhostejné. Což prostě není pravda, protože se někdy staráme o lidi, kteří nejsou členy naší rodiny, nemáme s nimi tudíž společné žádné geny. Zřejmě za to může náš „sociální mozek“.*“ píše ve své knize *Před úsvitem, po ránu* Koukolík (2008, s. 40). Koukolík dodává, že tento sociální mozek je odpovědný za sociální vztahy s tím, že jako jediná část mozku tvoří nervové buňky i v dospělém věku. Klíčovou látkou, která tvoří zmiňovaná nervová spojení je oxytocin, hormon štěstí, lásky a pohody, který se vylučuje například při jídle nebo při hlazení (Koukolík, 2008). Dalo by se tedy říci, že sociální mozek a sociální schopnosti se vyvíjejí v průběhu celého života, i když je pravdou, že v nízkém věku získává dítě základ, se kterým pak po zbytek života hospodaří. Nemalý podíl na tvorbě sociálního mozku má tedy prosté pohlázení, objetí, pomazlení, kterého by malé dítě mělo dostat „plný pytel“.

Jak silný vliv může mít prostý dotek na sociální chování dítěte jsem zažila i ve své praxi. Martinka (jméno bylo z důvodu ochrany dítěte změněno) byla do naší třídy přijata ve svých dvou letech a necelých čtyřech měsících. Byla jediným dítětem v rodině, kde matka i otec trávili mnoho času prací. Holčička velice rychle opanovala veškerý prostor a byla ve třídě brzy „jako doma“, ačkoliv se ke svým vrstevníkům z počátku chovala zdrženlivě, spíše se do společné hry nezapojovala. Měla tendenci inklinovat k učitelce. Martinka se jevila jako zvědavé dítě se schopností se rychle přizpůsobit novému prostředí. Byla hravá, veselá, velice přátelská se slovní zásobou vysoce přesahující své vrstevníky. S maminkou se loučila bez problémů. Pohybově byla

velice zdatná. A novým věcem se učila rychle. Velice brzy se však začala k dětem chovat vysoce agresivně. Její výpady se zdály být bezúčelné. Nebyla jí odejmuta hračka, žádné z dětí nezasáhlo do její hry ani jinak nedalo „záminku“ k útoku. Martinka však děti sama často vyhledávala a především v nestřežený okamžik agresivně zaútočila. Nejčastěji škrábala děti do obličeje, kousala do ramenou a do zad, nebo je tloukla pěstí. Přes veškerou snahu se nedařilo Martinku v jejím chování usměrnit. Matka potvrzovala uvedené chování i při návštěvě jiných dětí mimo školku a prohrěšky řešila výpraskem. Po jednom zvlášť agresivním útoku jsem však zvolila jinou metodu. Rychle jsem uchopila Martinku do náručí a poškozené dítě jsem pouze slovně utěšovala s jemným hlazením a foukáním. Stále jsem ale Martinku držela v náručí. Martinka byla z počátku velice napjatá, ale postupně se začala uvolňovat. Ve chvíli, kdy se ke mně doslova přivinula a sdělila mi, že mě má ráda, jsem jí řekla, že i já ji mám ráda. O konfliktu jsem se nijak nezmiňovala. Toto jsem aplikovala po dobu jednoho týdne. Později jsem začala přidávat slovní komentář „mám tě ráda, ale nelíbí se mi, že jsi chlapečka kousla, to se přece nedělá“. Po dalším týdnu jsem nabídla řešení - „Pokud budeš chtít někoho praštit, nebo kousnout, rychle přiběhni a já ti pomůžu pomazlením“. Po velmi krátké době toho byla Martinka schopna. Podobné jednání jsem doporučila po rozhovoru i její mamince a Martinka velice záhy přestala dětem zcela ubližovat. Ke konci roku byla z Martinky veliká pomocnice. Pomáhala ostatním dětem s jejich problémy, oblékala je, krmila, hladila a chránila. Pokud někdo někomu ublížil, brala ho do náruče se slovy „pojď, já ti pomůžu pomazlením, chceš?“ Z tohoto příkladu je patrné, že pozitivní taktilní kontakt má na děti nesmírně silný až terapeutický vliv s dlouhodobým a velice hlubokým účinkem. Prosociální chování, které doprovázelo pocit přijetí, je zde velice patrné.

1.6.1 Dotek a agresivita

Zajímavé studie provedla Field (1999a), ve kterých upozornila na souvislost mezi dotykem a agresí. Na základě pozorování dotekové interakce rodičů a dětí v Paříži a Miami v McDonaldu bylo zjištěno, že francouzské matky se svých předškolních dětí dotýkají více než matky americké. Také bylo pozorováno, že francouzské děti jsou méně agresivní vůči ostatním dětem při volné hře na hřišti než děti americké. V podobné studii (Field, 1999b) zaměřené na dotek a agresi u mladistvých se ukázalo,

že adolescenti z Francie se více vzájemně dotýkají a jsou vůči sobě i svému okolí prokazatelně méně agresivní, než dospívající z Miami. Američtí pubescenti měli větší tendenci se dotýkat sami sebe ve smyslu hraní si s vlasy atp. a prokazovali vyšší agresivní chování vůči svým vrstevníkům.

V souladu s výše uvedenými pozorováními uvádí studie popsané v knize *Touch* (Field, 2014), že více dotekové kultury jsou v dospělosti méně agresivní než kultury s omezeným dotykem.

1.6.2 Dotek podporuje zadaný pokyn

Vliv doteku na zadaný pokyn prokázal experiment (Leonard, Berkowitz, Shusterman, 2014), který se týkal 40 dětí ve věku 4-6 let. Měřil se vliv doteku na ochotu a schopnost vyhovět žádosti nejíst bonbony, dokud děti nedostanou povolení k tomu, aby bonbony hledaly s možností je sníst. Polovina dětí se experimentátorky při vysvětlování instrukcí před zahájením experimentu dotýkala po dobu pěti sekund na zádech. U druhé poloviny k dotyku nedošlo. Aby byly skupiny srovnatelně vytvořeny, dostali rodiče před experimentem dotazník, kde měli uvést, jak je jejich dítě dotekové. Tato studie zjistila, že přátelský dotek na zádech zvýšil schopnost dítěte čekat o více než dvě minuty. Doteková intervence tedy ovlivnila dětskou rozhodovací schopnost a ochotu odložit vlastní touhu po sebeuspokojení.

Dalo by se tedy říci, že dotek podporuje dodržování předpisů, pokynů. Dotek je tedy jednoduchý způsob pro rodiče a pedagogy, jak podpořit pozitivní chování dětí.

1.7 Bezdotyková politika v mateřských školách

V současné době se můžeme čím dál tím častěji ve světě setkávat s názory na dotek, které tvrdí, že dítě musí být především chráněno před sexuálním a fyzickým zneužíváním dítěte. A že je tedy více než žádoucí vyvarovat se jakéhokoliv doteku s dítětem především v různých zařízeních a v rámci institucionálního vzdělávání. Přičemž uvedené obavy jsou zmiňovány i v knize *Prosociální činnosti pro předškolní vzdělávání* Svobodovou (2010, s. 22) těmito slovy „*Někteří pedagogové tvrdí, že fyzický kontakt do školy nepatří. Mají strach z toho, že by mohli být podezřelí ze sexuálního obtěžování dítěte.*“ Nicméně několik studií o dotekové praxi v systému předškolního

vzdělávání zdůraznily pozitivní aspekty fyzického kontaktu mezi pedagogem a dítětem, které prokazují, že dotek při výchově a vzdělávání dítěte dětem pomáhá a uklidňuje. S tímto názorem se opět ztotožňuje Svobodová (2010, s. 22), která uvádí, že by se mateřská škola bez fyzického kontaktu neobešla, protože *„Dítě, kterému se stýská po mamince, se utiší v učitelčině náruči. Pohlazením říkáme: jsem ráda, že tu jsi.“*

Dítě, které se bojí, zažívá bolest, pocit opuštění a ztráty, se bude jen těžko otevírat různým činnostem, které nejen že přinášejí radost, ale také dítě rozvíjí po všech jeho stránkách. Carleson (2006) ve své knize mimo jiné uvádí, že většina učitelů a pečovatелů to vnitřně chápe a otevřeně říká, že si jsou vědomi důležitosti dotyku ve vzdělávacím procesu. I proto bylo v dotazníku položeno několik otázek zaměřujících se přímo na názor učitelů ohledně bezdotykové politiky, ale také na to, odkud vychází pedagogovo přesvědčení. Velmi obdobné (tytéž) otázky byly položeny i v dotazníkovém šetření určeném pro rodiče.

2 CÍL PRÁCE

Jako cíl své bakalářské práce jsem si stanovila nalézt odpovědi pedagogů a rodičů na následující otázky:

- Jaký mají předškolní pedagogové postoj a přístup k taktilnímu kontaktu s dětmi?
- O jaké zdroje se ve svých postojích k taktilnímu kontaktu předškolní pedagog opírá?
- Jak vnímá rodičovská veřejnost pozitivní taktilní kontakt v MŠ?
- Jaký je rozdíl mezi postoji rodičovské veřejnosti a postoji předškolních pedagogů k taktilnímu kontaktu v MŠ?
- O jaké zdroje se ve svých postojích k taktilnímu kontaktu rodič opírá?

3 METODIKA

Ke svému výzkumu jsem použila kvantitativní metodu ve formě dotazníku z důvodu možnosti snadného zkoumání velkých skupin a rychlého a přímočarého sběru dat, na jejichž základě je možné provést případné zobecnění výsledků na celou populaci.

3.1 Dotazník

Byly vytvořeny dva dotazníky pro dvě skupiny respondentů – rodiče a učitele mateřských škol.

Oba dotazníky byly anonymní a úvod každého z dotazníků neobsahoval žádné informace, které by mohli ovlivnit názor respondenta.

Dotazníky byly vytvořeny na internetové stránce www.Vyplnto.cz a rozšířeny elektronickou cestou (facebook, email).

3.1.1 Dotazník pro učitele mateřský škol

Dotazník pro učitele obsahoval tři úvodní otázky dotazující se na věk, pohlaví a vzdělání respondenta a dále 22 otázek a jednu podotázku. Poslední otázka byla otevřená a umožnila vyjádřit pedagogům vlastní názor na danou tematiku (odpovědi jsou uvedeny v příloze). Kromě polouzavřené podotázky (viz. graf 15), umožňující zvolit více odpovědí, byly všechny ostatní otázky uzavřené a dovolovaly zvolit pouze jednu odpověď.

Dotazník byl zveřejněn na uzavřených facebookových skupinách *Přípravy pro MŠ* a *MSK 2016*. Před zveřejněním byl dotazník poskytnut k připomínkování osmi učitelkám, aby byla ověřena jeho srozumitelnost.

Šetření proběhlo mezi dny 22. 1. 2019 až 15. 2. 2019, poté byl dotazník ukončen. Návratnost (poměr vyplněných a zobrazených dotazníků) dotazníku byla 82,1 % a průměrná doba vyplňování 6 min, 47 s.

3.1.2 Dotazník pro rodiče

Dotazník pro rodiče také obsahoval tři úvodní otázky dotazující se na věk, pohlaví a vzdělání respondenta a dále 20 otázek a dvě podotázky. První podotázka, dotazující se na mazlíci zvyklosti, byla otevřená a odpovědi rodičů jsou uvedeny v příloze. Druhá podotázka (viz. graf 15) byla polouzavřená a umožňovala zvolit více odpovědí. Všechny ostatní otázky byly uzavřené a dovolovaly zvolit pouze jednu odpověď.

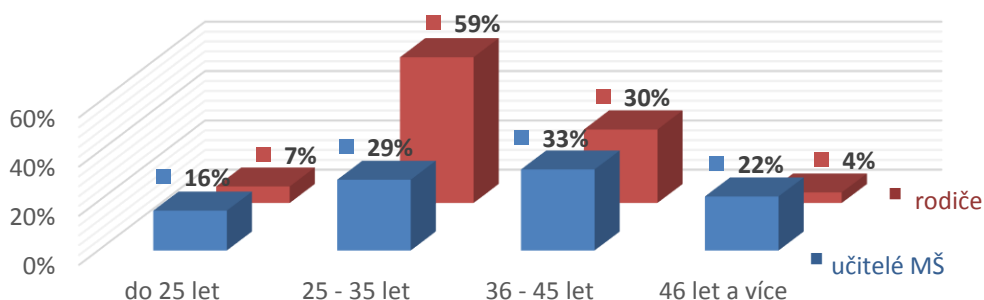
Dotazník jsem zveřejnila na svém facebookovém profilu a dále rozeslala emailem s žádostí o další rozeslání. Dotazník se poté objevil na jiných facebookových profilech a také na stránce www.maminky.cz. Před zveřejněním byl dotazník poskytnut k připomínkování několika rodičům, aby byla ověřena jeho srozumitelnost.

Šetření proběhlo mezi dny 22. 1. 2019 až 9. 2. 2019 a poté byl dotazník uzavřen. Návratnost dotazníku byla 71,4 % a průměrná doba vyplňování 7 min, 45 s.

3.1.3 Výzkumný soubor

Dotazníkového zkoumání pro učitelky-učitele mateřských škol se účastnilo 191 pedagogů a na dotazník pro rodiče odpovědělo 164 rodičů. Informace o respondentech obou dotazníků (věk, pohlaví a vzdělání) jsou zobrazeny v grafech 1 až 3.

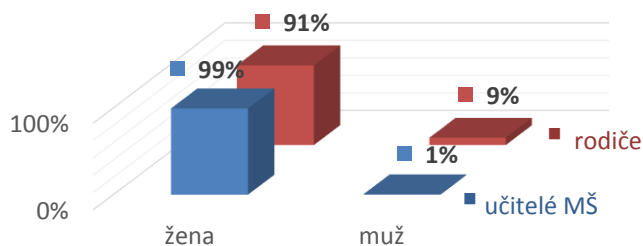
Věkové rozdělení pedagogů bylo 31 (16 %) *do 25 let*, 55 (29 %) *mezi 25 a 35 lety*, 63 (33 %) *mezi 36 a 45 (33 %)* a *nad 45 let* bylo 42 (22 %) učitelů.

Graf 1: Věk respondentů

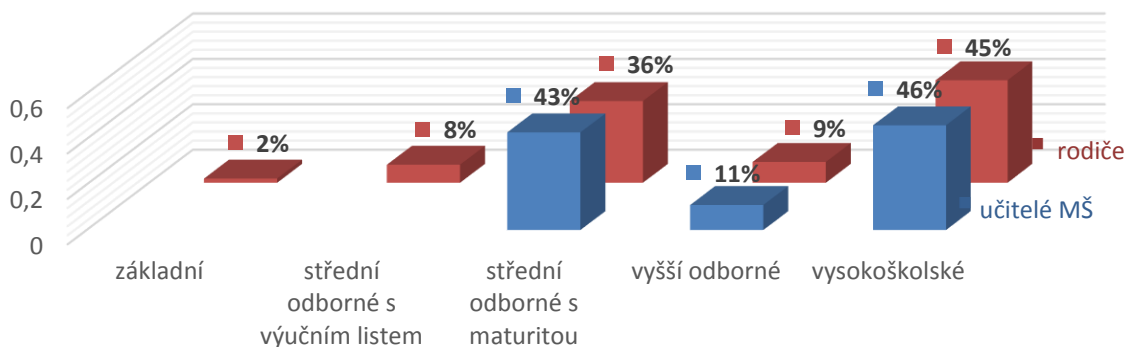
Rodičů *do 25 let* bylo 11 (7 %). *Mezi 25 a 35 lety* bylo nejvíce z dotazovaných rodičů – 97 (59 %). Rodičů *mezi 36 a 45 lety* bylo 49 (30 %) a *nad 45 let* bylo pouze sedm (4 %) rodičům.

Mezi respondenty obou dotazníků zcela převažovaly ženy, jak je zobrazeno v grafu 2 – odpovídalo 190 (99 %) učitelek a 150 (91 %) matek, jeden (1 %) učitel a 14 (9 %) otců.

Graf 2: Pohlaví

Dosažené vzdělání mělo mezi učiteli a rodiči podobné zastoupení – 82 (43 %) pedagogů mělo střední odborné vzdělání s maturitou, 21 (11 %) vyšší odborné a 88 (46 %) pedagogů mělo vysokoškolské vzdělání; tři (2 %) rodiče měli základní vzdělání, 13 (8 %) rodičů střední odborné s výučním listem, 59 (36 %) střední odborné s maturitou, 15 (9 %) vyšší odborné a 74 (45 %) rodičů mělo vysokoškolské vzdělání.

Graf 3: Vzdělání

4 VÝSLEDKY

Vyhodnocené otázky dotazníku jsou rozděleny do pěti oblastí. Pokud není u otázky uvedeno jinak, jedná se vždy o uzavřenou otázku s jednou povolenou odpovědí, na kterou odpověděl plný počet účastníků (tj. 191 pedagogů nebo 164 rodičů).

Otázky, které byly položeny rodičům i pedagogům, jsou vždy vyhodnoceny v rámci jednoho grafu, kde horní řada zobrazuje zastoupení odpovědí rodičů a spodní řada odpovědi učitelů mateřských škol.

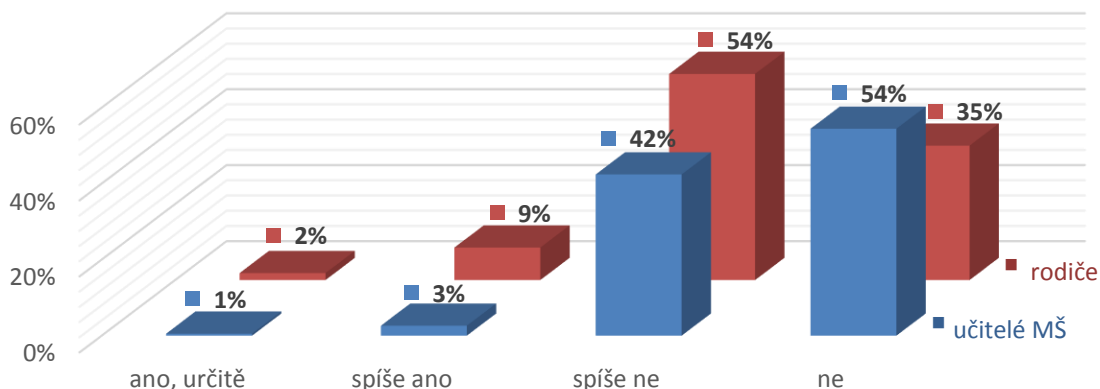
Na konci dotazníku měli učitelé možnost vyjádřit svůj názor. Rodiče měli možnost vyjmenovat své mazlíčí zvyklosti. Výčet odpovědí je uveden v přílohách 3 a 4.

4.1 Bezdotyková mateřská škola

[Otázka pro učitele a rodiče] Upřednostnil(a) byste mateřskou školu s „bezdotykovou“ politikou (např. z důvodu ochrany dětí před možným zneužíváním v předškolním zařízení)?

Dotazníkové šetření ukázalo, že ze 191 pedagogů by bezdotykovou mateřskou školu *upřednostnil* pouze jeden pedagog (0,52 %), zatímco 104 (54,45 %) učitelů odpovědělo *jednoznačně ne*. K jejich názoru se přiklání i 81 (42,41 %) pedagogů, kteří uvedli, že by bezdotykovou politiku v mateřských školách *spíše neupřednostnili*. Odpověď *spíše ano* zvolilo pět (2,62 %) učitelů.

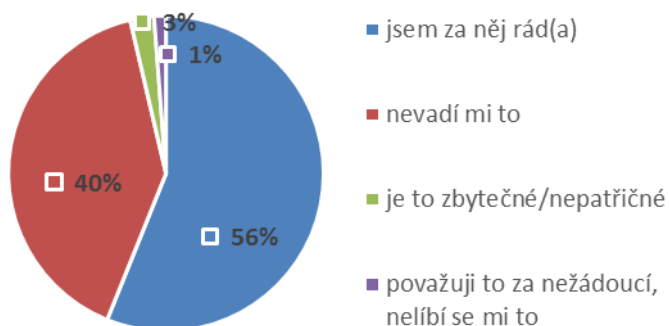
Proti bezdotykové politice se podobně vyjádřila i většina rodičů. Odpověď *ano, určitě* zvolili 3 (1,83 %) rodiče. *Spíše ano* zaškrtnulo 14 (8,54 %) rodičů. Odpověď *spíše ne* uvedlo 89 (54,27 %) rodičů a jednoznačně *proti* by bylo na 58 (35,37 %) dotazovaných.

Graf 4: Upřednostnil(a) byste mateřskou školu s „bezdotykovou“ politikou (např. z důvodu ochrany dětí před možným zneužíváním v předškolním zařízení)?

[Otázka pro rodiče] Jak hodnotíte přiměřený pozitivní fyzický kontakt (pochování/objetí) k Vašemu dítěti ze strany učitelky mateřské školy?

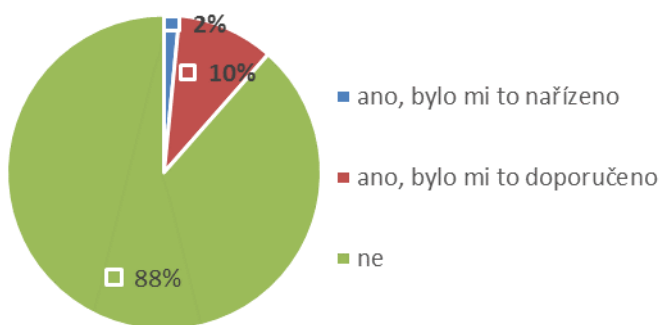
Za přiměřený pozitivní fyzický kontakt jsou rodiče rádi v 92 (56,1 %) případech. Pochování/objetí ze strany učitele v MŠ nevdá 66 (40,24 %) rodičům. Za zbytečné až nepatřičné takový kontakt připadá čtyřem (2,44 %) dotázaným a dva (1,22 %) rodiče ho považují za nežádoucí.

Graf 5: (Rodiče) Jak hodnotíte přiměřený pozitivní fyzický kontakt (pochování/objetí) k Vašemu dítěti ze strany učitelky mateřské školy?

[Otázka pro učitele] Byl(a) jste někdy instruována ze strany nadřízeného/školitele, abyste se děti nedotýkal(a)?

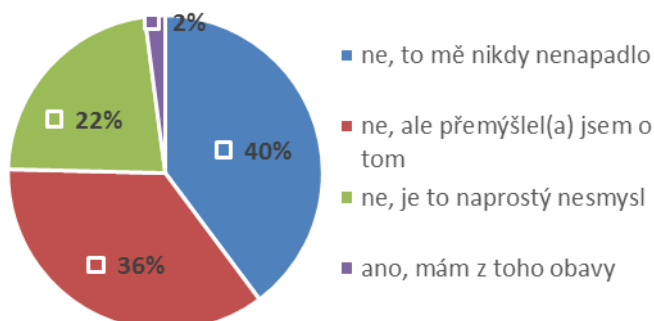
Instrukce ze strany nadřízeného/školitele o *nedotýkání se dítěte* dostali tři (1,57 %) učitelé formou *nařízení*. *Doporučení* obdrželo 19 (9,95 %) pedagogů. Zbýlých 169 (88,48 %) pedagogů se s touto instrukcí/nařízením *nesetkalo*.

Graf 6: (Učitelé) Byl(a) jste někdy instruována ze strany nadřízeného/školitele, abyste se děti nedotýkal(a)?

[Otázka pro učitele] Pocítil(a) jste někdy obavy, že byste mohl(a) být kvůli mazlení s dětmi nařčen(a) ze sexuálního zneužívání dětí?

Obavy z nařčení ze sexuálního obtěžování pocítili pouze čtyři (2,09 %) pedagogové. Naproti tomu 76 (39,79 %) učitelů taková *myšlenka nikdy* ani *nenapadlo*. 68 (35,6 %) učitelů sice *nenapadlo*, že by mohli být nařčeni ze sexuálního obtěžování dítěte, *ale touto myšlenkou se zabývali*. Jako *naprostý nesmysl* to hodnotí 43 (22,51 %) učitelů.

Graf 7: (Učitelé) Pocítil(a) jste někdy obavy, že byste mohl(a) být kvůli mazlení s dětmi nařčen(a) ze sexuálního zneužívání dětí?

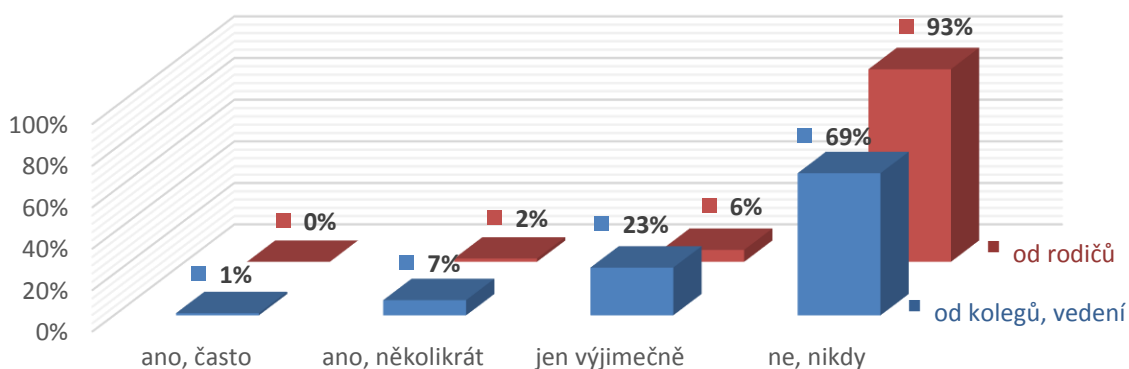
[Otázka pro učitele] **Setkal(a) jste se ve své praxi s negativní reakcí ze strany rodičů na Vámi poskytovaný pozitivní taktilní kontakt (mazlení) s jejich dítětem?**

[Otázka pro učitele] **Setkal(a) jste se ve své praxi s negativní reakcí ze strany kolegyň/kolegů nebo vedení na Vámi poskytovaný pozitivní taktilní kontakt s dítětem?**

S negativní reakcí ze strany rodičů se *nikdy* nesetkala většina a to 177 (92,67 %) učitelů. *Jen výjimečně* se s takovou reakcí setkalo 11 (5,76 %) pedagogů. *Ano, několikrát* mají tuto zkušenost tři (1,57 %) pedagogové z celkových 191. Často se s negativní reakcí rodičů nesetkával žádný pedagog.

S negativní reakcí kolegů/kolegyň na poskytovaný pozitivní taktilní kontakt dítěti se často setkali dva (1,05 %) učitelé a 14 (7,33 %) pedagogů se s takovou reakcí setkalo několikrát za svou praxi. Jen výjimečnou zkušenost s takovou reakcí má 44 (23,04 %) učitelů a nikdy se s negativní reakcí nesetkal většina a to 131 (68,59 %) pedagogů.

Zastoupení odpovědí na obě otázky je zobrazeno v grafu č. 8.

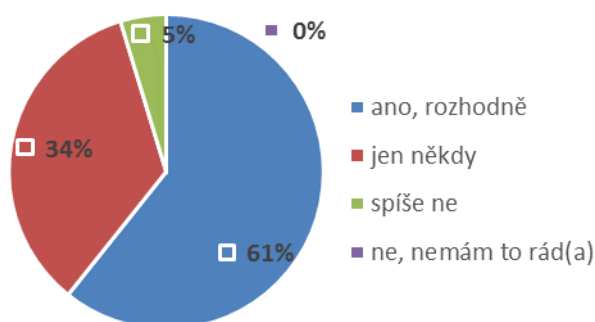

Graf 8: (Učitelé) Setkal(a) jste se ve své praxi s negativní reakcí ze strany rodičů a kolegyň/kolegů nebo vedení na Vámi poskytovaný pozitivní taktilní kontakt (mazlení) s jejich dítětem?

4.2 Citová a emocionální oblast

[Otázka pro učitele] *Přináší Vám radost pomazlení s dítětem?*

V této oblasti byla položena otázka, jestli přináší učitelce/učitel radost z pomazlení s dítětem. Odpověď *rozhodně ano* zvolilo 116 (60,73 %) dotázaných učitelů. *Jen někdy* pociťuje radost 66 (34,55 %) pedagogů a devíti učitelům (4,71 %) pomazlení s dítětem radost *nepřináší*. Nelibost k mazlení nevyjádřil žádný pedagog.

Graf 9: (Učitelé) Přináší Vám radost pomazlení s dítětem?

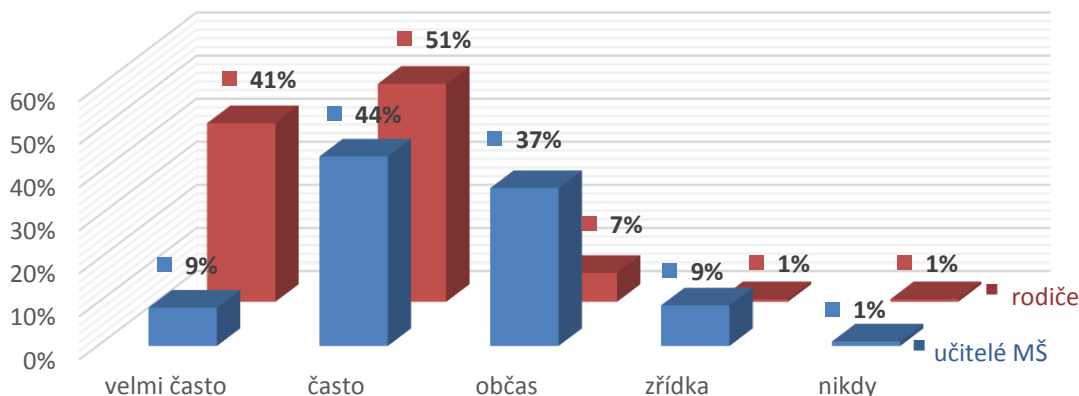
[Otázka pro učitele] *Vyhledáváte spontánně pozitivní fyzický kontakt s dítětem?*

[Otázka pro rodiče] *Vyhledáváte spontánně pozitivní fyzický kontakt se svým dítětem?*

Dále byla položena otázka, zda pedagog či rodič sám ze své vlastní iniciativy vyhledává pozitivní fyzický kontakt s dětmi v MŠ, resp. se svým dítětem.

Z dotázaných pedagogů 101 (52,86 %) uvedlo, že *velmi často* nebo *často* ze své vlastní iniciativy vyhledává pozitivní fyzický kontakt s dětmi v mateřské. *Občas* nebo *zřídka* pozitivní fyzický kontakt vyhledává 88 (46,07 %) pedagogů a pouze dva učitelé (1,05 %) takový kontakt *nevyhledávají*. Neprokázala se implikace s otázkou, zda byl pedagog mazlivé dítě – pedagogové, kteří byli mazlivými dětmi, nevyhledávají kontakt s dítětem více než ostatní pedagogové.

Většina rodičů, a to 151 (92,07 %), na uvedenou otázku odpověděla, že pozitivní taktilní kontakt se svým dítětem vyhledávají *velmi často* nebo *často*. *Občas* nebo *zřídka* vyhledává tento kontakt 12 rodičů (7,32 %). Pozitivní fyzický kontakt se svým dítětem podle dotazníkového šetření *nevyhledává* pouze jediný rodič (0,61 %).

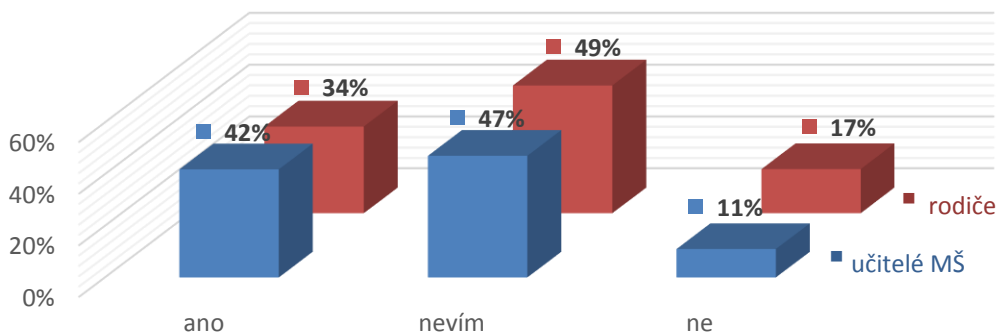

Graf 10: Vyhledáváte spontánně pozitivní fyzický kontakt s (se svým) dítětem?

[Otázka pro učitele a rodiče] Byl(a) jste v dětství považován(a) za mazlivé dítě?

V případě učitelů i rodičů zkoumání nepřineslo jednoznačnou odpověď. Na dotaz, zda byl pedagog považován v dětství za mazlivé dítě, odpovědělo 90 (47,12 %) respondentů, že *neví*; 80 (41,88 %) pedagogů se označilo jako *mazliví* a za děti *nemazlivé* se ve svém dětství považovalo 21 pedagogů (10,99 %).

Rodiče na tuto otázku odpovídali obdobně. 81 (49,39 %) rodičů odpovědělo, že si *nevzpomínají*, zda byli považováni za děti mazlivé a volilo odpověď *nevím*. Za *mazlivé* bylo považováno 55 (33,54 %) rodičů z dotázaných. Za *nemazlivé* děti se považovalo 28 rodičů (17,07 %).

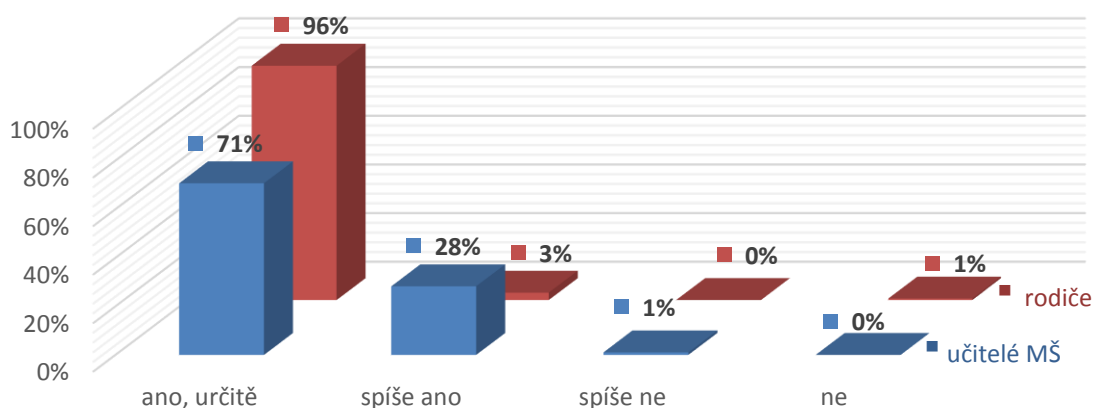

Graf 11: Byl(a) jste v dětství považován(a) za mazlivé dítě?

[Otázka pro učitele a rodiče] Máte pocit, že pomazlení s dítětem posiluje váš vzájemný vztah?

Většina, tedy 135 (70,68 %) pedagogů je přesvědčena, že pomazlení *určitě posiluje* vztah s dítětem. Odpověď *spíše ano* volilo 54 (28,27 %) učitelů, zatímco dva (1,05 %) učitelé se domnívají, že pomazlení *spíše nepodporuje* vzájemný vztah. Žádný učitel si nemyslí, že pomazlení neposílí vzájemný vztah s dítětem.

Ano, určitě posiluje zvolila většina rodičů - 158 (96,34 %). To, že spíše posiluje, si myslí pět (3,05 %) rodičů a jeden (0,61 %) rodič se domnívá, že pomazlení vzájemný vztah neposiluje.

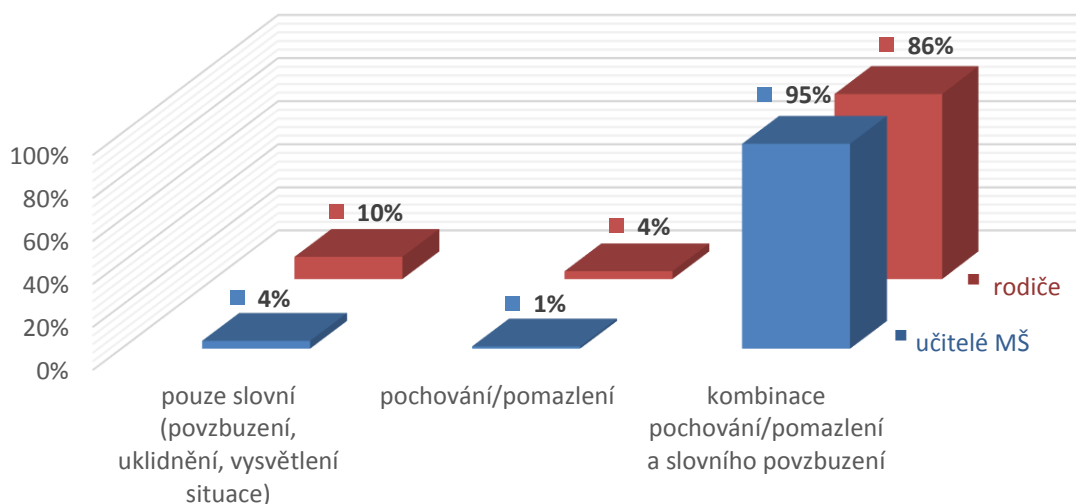
Graf 12: Máte pocit, že pomazlení s dítětem posiluje váš vzájemný vztah?

[Otázka pro učitele] Jakou formu uklidnění dítěte volíte při stresových situacích?

[Otázka pro rodiče] Jakou formu uklidnění Vašeho dítěte při stresové situaci dítěte v mateřské škole byste upřednostnil(a)?

Nejčastěji formou uklidnění byla mezi pedagogy volena *kombinace pochování/pomazlení se slovním povzbuzením*, tedy láskyplný uklidňující dotek a to v 182 (95,29 %) případech z celkových 191 dotázaných. *Pouze slovní povzbuzení, uklidnění či vysvětlení situace* by použilo sedm pedagogů (3,66 %) a k *pochování, nebo pomazlení bez slovního povzbuzení* by přistoupilo pouhé 1 % pedagogů.

Rodiče by jednoznačně upřednostnili *kombinaci pochování a slovního povzbuzení* a to ve 141 (85,98 %) případech. 17 (10,37 %) rodičů by bylo raději, kdyby učitelka v MŠ zvolila *pouze slovní* formu a *pouze pochování* by volilo šest (3,66 %) rodičů.

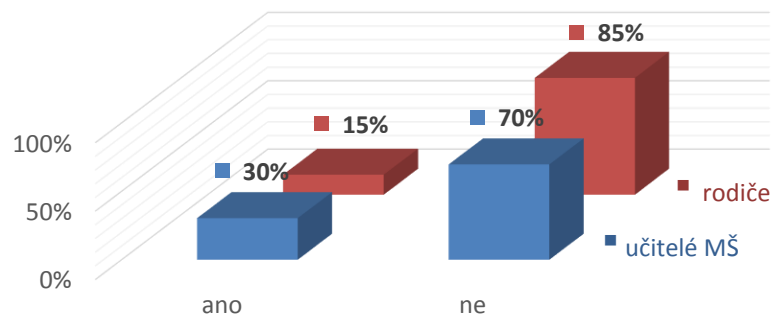
Graf 13: (Učitelé) Jakou formu uklidnění dítěte volíte při stresových situacích? (Rodiče) Jakou formu uklidnění Vašeho dítěte při stresové situaci dítěte v mateřské škole byste upřednostnil(a)?

4.3 Informovanost pedagogů a rodičů o významu doteku

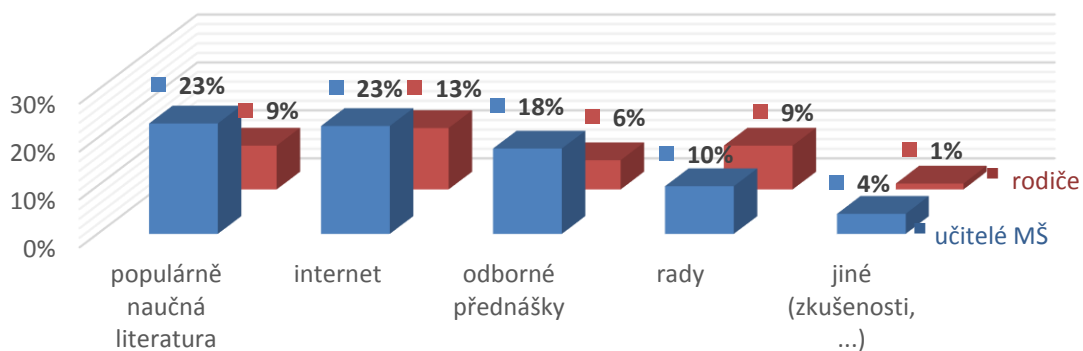
[Otázka pro učitele a rodiče] Vyhledáváte nebo jste vyhledával(a) informace o významu mazlení (pozitivního fyzického kontaktu) s (se svým) dítětem?

Jen 58 (30 %) učitelů si vyhledalo informace o významu mazlení z vlastní iniciativy, a to v následujících zdrojích (otázka umožnila zvolit více odpovědí) - populárně naučná literatura 44 (23,04 %) případů, internet 43 (22,51 %), odborné přednášky 34 (17,8 %), rady nadřízeného a kolegů 19 (10 %) a osm (4 %) pedagogů zvolilo vlastní zkušenost nebo rozhovor s odborníkem.

Většina rodičů (140, 85,37 %) si informace o významu mazlení *nevyhledávala*. 24 rodičů (14,63 %) odpovědělo na otázku *ano*, přičemž 12,6 % si vyhledávalo informace na *internetu*, 9 % získalo informace od *přátel/rodičů*, 9 % z *populárně naučné literatury*.

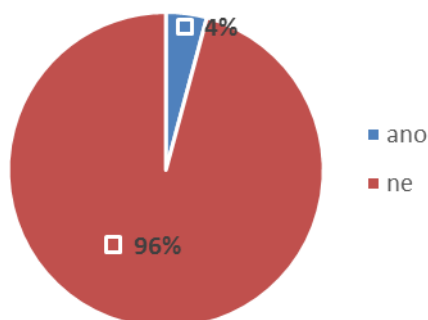
Graf 14: Vyhledáváte nebo jste vyhledával(a) informace o významu mazlení (pozitivního fyzického kontaktu) s (se svým) dítětem?

Graf 15: Všechny použité zdroje, kde jste vyhledával(a) informace o významu mazlení.

[Otázka pro učitele] Setkal(a) jste se s nabídkou kurzu, nebo školení na téma pozitivního taktilního kontaktu ve výchovně vzdělávacím procesu?

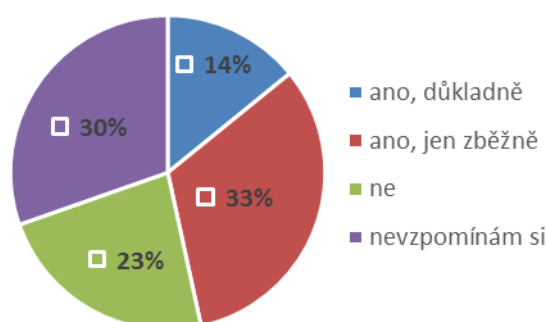
S nabídkou kurzu nebo školení se setkalo pouhých osm učitelů (4,19%). 183 pedagogů (95,81 %) se s podobným kurzem neseťkali.

Graf 16: (Učitelé) Setkal(a) jste se s nabídkou kurzu nebo školení na téma pozitivního taktilního kontaktu ve výchovně vzdělávacím procesu?

[Otázka pro učitele] Byl(a) jste při svém pedagogickém studiu obeznámena s významem fyzického kontaktu při výchovně vzdělávacím procesu s dítětem v mateřské škole?

Učitelé mateřských škol uvádí, že během svého pedagogického studia byli s významem fyzického kontaktu při výchovně vzdělávacím procesu *důkladně seznámeni* ve 27 případech (14,14 %), jen *zběžně* bylo seznámeno 62 pedagogů (32,46 %). *Nezpomíná* si 58 (32,37 %) pedagogů a 44 (23,04 %) pedagogů zvolilo odpověď *ne*, tedy, že seznámeni nebyli.

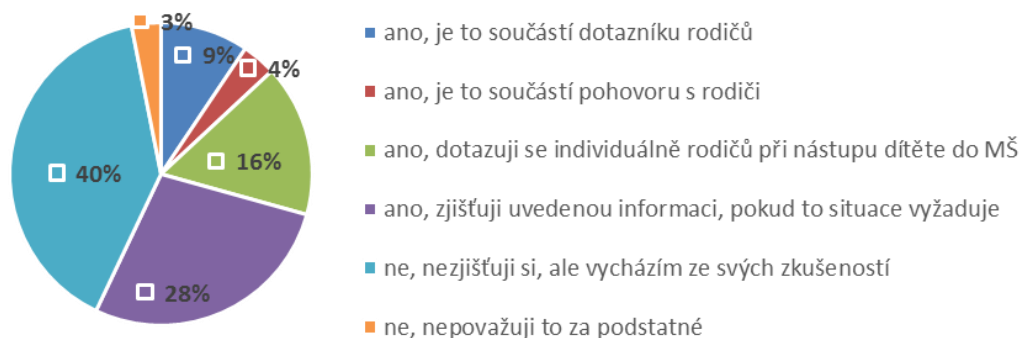

Graf 17: (Učitelé) Byl(a) jste při svém pedagogickém studiu obeznámena s významem fyzického kontaktu při výchovně vzdělávacím procesu s dítětem v MŠ?

4.4 Poznávání dítěte a jeho reakce na fyzický kontakt

[Otázka pro učitele] Zjišťujete si při nástupu dítěte do MŠ informace o tom, jak dítě přijímá fyzický kontakt?

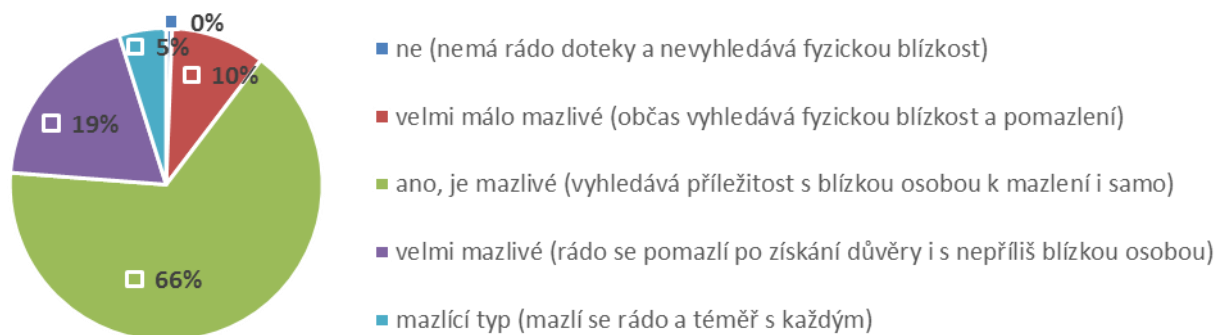
Cílem této otázky bylo zjistit, zda se pedagogové informují při nástupu dítěte na to, jak dítě přijímá fyzický kontakt. Z výsledků dotazníku se dozvídáme, že 76 pedagogů (39,79 %) si informaci *nezjišťuje, ale vychází ze svých zkušeností*. 53 učitelů (27,75 %) si informaci *zjišťují, pokud to vyžaduje situace* a 31 (16,23 %) pedagogů se *dotazuje rodičů* při nástupu dítěte do MŠ. 18 (9,42 %) dotazovaných získává uvedenou informaci *pomocí dotazníku* a pouhých šest pedagogů (3,14 %) se o tuto informaci *nezajímají* vůbec.

Graf 18: (Učitelé) Zjišťujete si při nástupu dítěte do MŠ informace o tom, jak dítě přijímá fyzický kontakt?

[Otázka pro rodiče] Považujete své dítě za mazlivé?

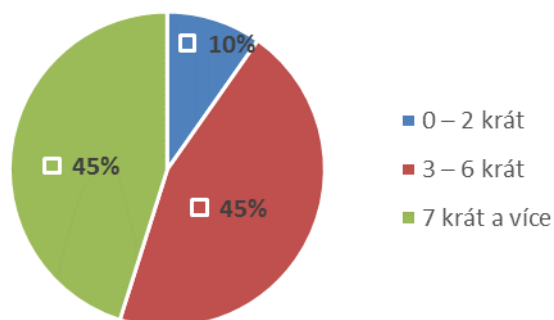
Za *mazlíci* typ považuje své dítě osm (4,88 %) rodičů. Jako *velmi mazlivé* vidí své dítě rodiče ve 31 (18,9 %) případech. Jako *mazlivé*, tedy dítě, které vyhledává příležitost se pomazlit i samo, vnímají rodiče své děti nejčastěji a to v 108 (65,85 %) případech. Za *velmi málo* mazlivé považují své děti v 16 (9,76 %) rodinách a jedno (0,61 %) dítě z dotázaných bylo označeno za *nemazlivé*, tedy dítě, které nemá rádo dotek.

Graf 19: (Rodiče) Považujete své dítě za mazlivé?

[Otázka pro rodiče] Kolikrát za den vyhledává Vaše dítě pomazlení?

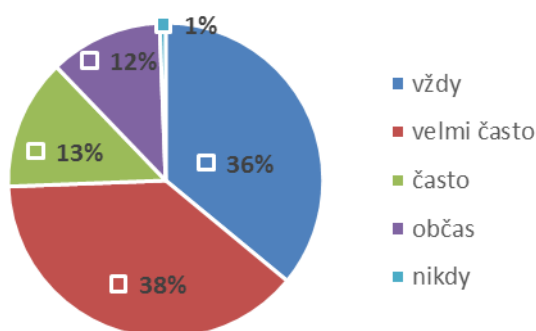
Podle rodičů vyhledávají děti pomazlení v 74 (45,12 %) případech 3-6 krát za den, více než 7 krát se chtějí děti pomazlit v 74 (45,12 %) rodinách a v 16 (9,76 %) případech si přijdou děti pro pomazlení 0-2 krát.

Graf 20: (Rodiče) Kolikrát za den vyhledává Vaše dítě pomazlení?

[Otázka pro rodiče] Uklidní Vaše dítě pomazlení/objetí (například při stresu, napětí, vzteku atd.)?

Jako vysoce uklidňující (vždy) pociťuje pomazlení 59 (35,98 %) dětí. Velmi často uklidní pomazlení/objetí 63 (38,41 %) dětí. Často pomůže objetí nebo pomazlení ve 22 (13,41 %) rodinách. Jen občas se dítě uklidní při pomazlení v 19 (11,59 %) rodinách a pomazlení nebo objetí dítě neuklidní v jedné (0,61 %) z dotazovaných rodin.

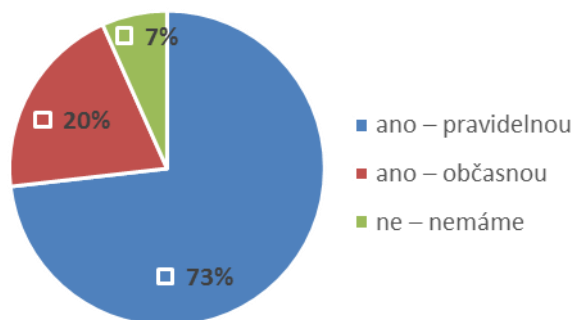

Graf 21: (Rodiče) Uklidní Vaše dítě pomazlení/objetí (například při stresu, napětí, vzteku atd.)?

[Otázka pro rodiče] Máte s Vaším dítětem nějakou mazlíčí zvyklost (například pomazlení/objetí před spaním)?

Pravidelnou mazlíčí zvyklost mají ve 120 (73,17 %) rodinách, pouze občasnou v 33 (20,12 %) rodinách a žádnou mazlíčí zvyklost uvedlo 11 (6,71 %) rodičů.

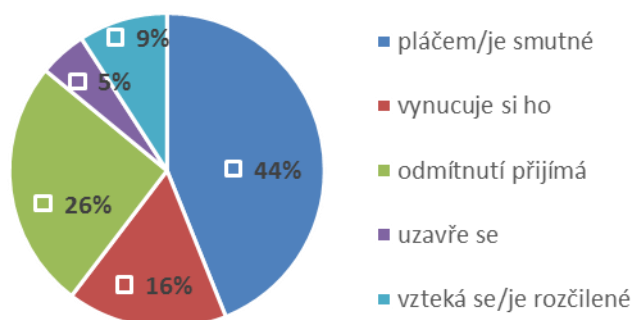
Vyjmenované mazlíčí zvyklosti jsou uvedeny v příloze 4.

Graf 22: (Rodiče) Máte s Vaším dítětem nějakou mazlíčí zvyklost (například pomazlení/objetí před spaním)?

[Otázka pro rodiče] Jak vaše dítě reaguje na odmítnutí pomazlení z Vaší strany (např. nedostatek času, forma trestu)?

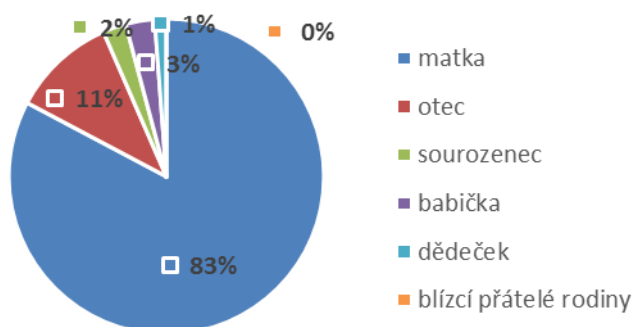
Na odmítnutí pomazlení reagují děti v rodinách nejčastěji *pláčem/ jsou smutné* a to v 72 (43,9 %) případech. Děti, které jsou *rozčilené a vztekají se*, uvedlo 15 (9,15 %) rodičů. Získat pomazlení *vynucováním* se snaží 27 (16,46 %) dětí a odmítnutí pomazlení *přijme* na 42 (25,61 %) dětí. Osm (4,88 %) dětí dotazovaných rodičů se při odmítnutí pomazlení *uzavře*.

Graf 23: (Rodiče) Jak vaše dítě reaguje na odmítnutí pomazlení z Vaší strany (např. nedostatek času, forma trestu)?

[Otázka pro rodiče] U koho Vaše dítě vyhledává nejčastěji pozitivní fyzický kontakt?

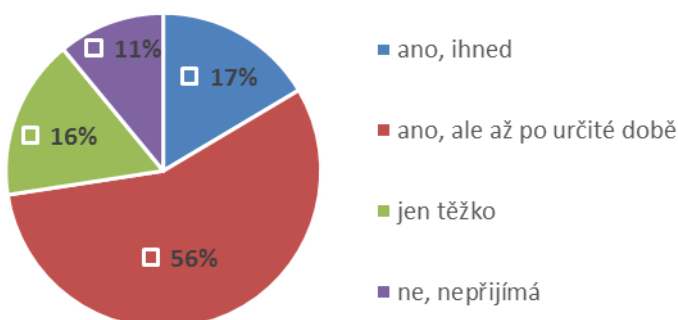
Nejčastěji vyhledává dítě pozitivní fyzický kontakt u matky – 139 (83 %) odpovědí rodičů. Poté v 11 % u otce (18 odpovědí), ve 3 % u babičky (5 odpovědí), v 2 % u sourozence (4 odpovědi) a v 1 % u dědečka (2 odpovědi).

Graf 24: (Rodiče) U koho Vaše dítě vyhledává nejčastěji pozitivní fyzický kontakt?

[Otázka pro rodiče] Přijímá Vaše dítě mazlení/pochování/pohlazení i od osob mimo úzký rodinný kruh (např. kamarádka/návštěva/sousedka)?

Mimo úzký rodinný okruh přijímá dítě pomazlení v 56,1 % až po určité době (92 odpovědí), jen těžko takový kontakt přijímá 16,46 % dětí (27 odpovědí) a ihned se pomazlí stejné množství dětí - 27 odpovědí (16,46 %). Mazlení od návštěvy nebo kamarádky nepřijímá 18 dětí (10,98 %) dotazovaných rodičů.

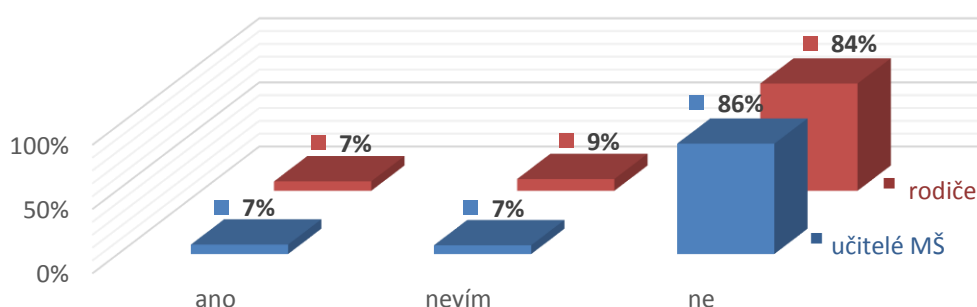

Graf 25: (Rodiče) Přijímá Vaše dítě mazlení/pochování/pohlazení i od osob mimo úzký rodinný kruh (např. kamarádka/návštěva/sousedka)?

4.5 Výchovné působení

[Otázka pro učitele a rodiče] **Domníváte se, že odmítání fyzického kontaktu/mazlení vede k osamostatňování dítěte?**

Většina učitelů a rodičů se *nedomnívá*, že odmítání fyzického kontaktu vede k osamostatňování dítěte. Tento názor sdílí 164 (85,86 %) učitelů a 137 (83,54 %) rodičů, přičemž 13 (6,81 %) pedagogů a 15 (9,15 %) rodičů *neví* a 14 (7,33 %) učitelů a 12 (7,32 %) se domnívá, že odmítání mazlení *vede* k osamostatňování dítěte.

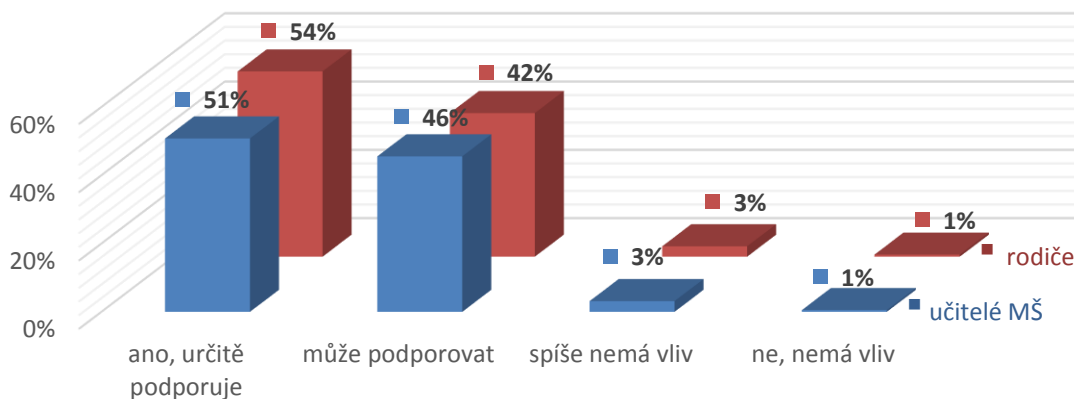

Graf 26: Domníváte se, že odmítání fyzického kontaktu/mazlení vede k osamostatňování dítěte?

[Otázka pro učitele a rodiče] **Domníváte se, že poskytování fyzické blízkosti/mazlení podporuje prosociální citění a chování (prosociální = pomáhající chování)?**

To, že fyzická blízkost *určitě podporuje* prosociální citění a chování, si myslí 97 (50,79 %) učitelů. *Může podporovat* zvolilo 87 (45,55 %) pedagogů. Fyzická blízkost *spíše nemá vliv* na prosociální citění a chování si myslí šest (3,14 %) učitelů a pouze jeden učitel (0,52 %) je přesvědčený, že na to pomazlení *vliv nemá*.

To, že mazlení *podporuje* prosociální chování, si myslí 89 (54,27 %) rodičů. Odpověď *může podporovat* zvolilo 69 (42,07 %) rodičů. Že mazlení *spíše nemá vliv* odpovědělo pět (3,05 %) rodičů a jeden (0,61 %) rodič je toho názoru, že fyzická blízkost *vliv nemá*.

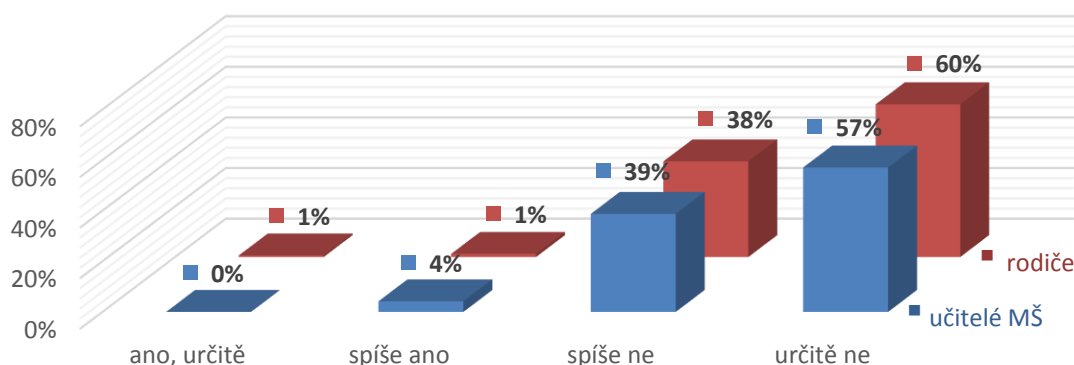

Graf 27: Domníváte se, že poskytování fyzické blízkosti/mazlení podporuje prosociální citění a chování (prosociální = pomáhající chování)?

[Otázka pro učitele a rodiče] Domníváte se, že časté mazlení dítěte a poskytování fyzické blízkosti vede k rozmazlování, tedy k nežádoucímu chování v pozdějším věku dítěte?

Z celkových 191 odpovědí pedagogů se 109 (57,07 %) domnívá, že mazlení *určitě nevede* k rozmazlování. 74 (38,74 %) učitelů se kloní k názoru, že časté mazlení dítěte *spíše nevede* k jeho rozmazlování a pouze osm učitelů (4,19 %) volilo odpověď *spíše ano*. Žádný učitel si myslí, že mazlení vede k rozmazlování.

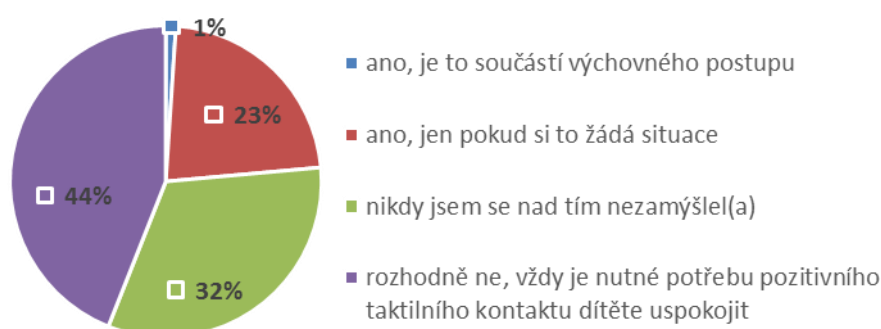
Rodiče se shodovali s pedagogy. Odpověď *určitě ne* zvolilo 99 (60,37 %) rodičů, 62 (37,8 %) rodičů volilo odpověď *spíše ne*. Pouze jeden rodič (1 %) se domnívá, že časté mazlení je z výchovného hlediska nežádoucí.

Graf 28: Domníváte se, že časté mazlení dítěte a poskytování fyzické blízkosti vede k rozmazlování, tedy k nežádoucímu chování v pozdějším věku dítěte?

[Otázka pro učitele] **Používáte odmítnutí pozitivního fyzického kontaktu (pomazlení) jako formu trestu?**

To, že odmítnutí pomazlení je formou trestu a součástí výchovného postupu si myslí dva (1,05 %) učitelé. Naproti tomu se 84 (43,98 %) pedagogů domnívá, že tomu tak rozhodně není a tato potřeba dítěte by se měla vždy uspokojit. Potřebu pomazlení by poskytlo 43 (22,51 %) učitelů v případě, jen pokud si to žádá situace. Nikdy se nad tím nezamýšlelo na 62 (32,46 %) dotazovaných.

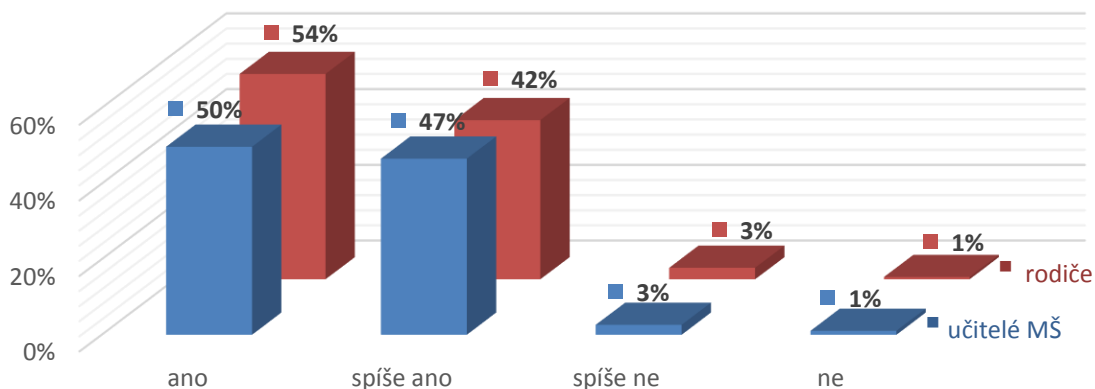

Graf 29: (Učitelé) Používáte odmítnutí pozitivního fyzického kontaktu (pomazlení) jako formu trestu?

[Otázka pro učitele a rodiče] **Domníváte se, že lehký fyzický dotek pomáhá zdůraznit zadaný pokyn?**

Na základě opovědí se dá předpokládat, že laskavé ovládací doteky, konkrétně lehký fyzický dotek, při své práci využívá 185 (96,34 %) pedagogů, protože 95 (49,74 %) pedagogů se domnívá, že uvedený dotek pomáhá a 89 (46,6 %) spíše pomáhá zdůraznit zadaný pokyn. Pět (2,62 %) učitelů si myslí, že dotek spíše nepomáhá, a dva (1,05 %) jsou toho názoru, že dotek nezdůrazní pokyn vůbec.

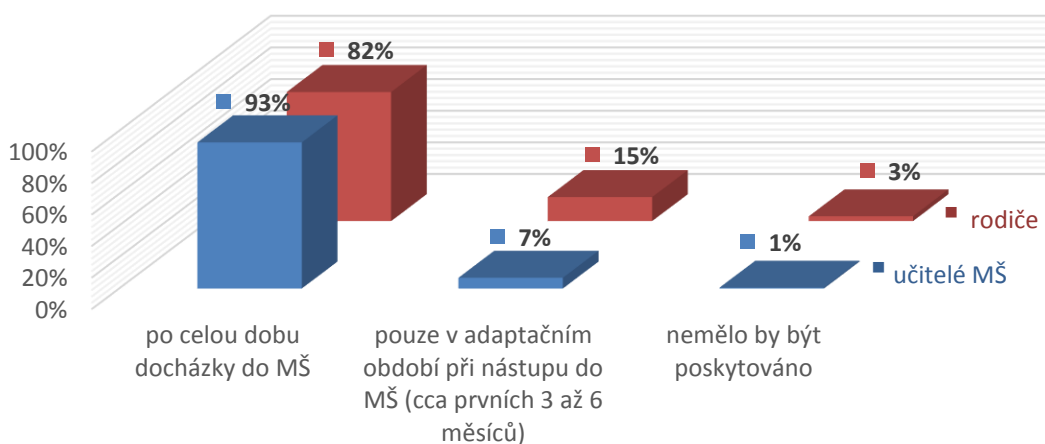
Zde se s odborníky na předškolní vzdělávání shodují i rodiče, kteří v 96,34 % (158 respondentů) případů volili odpověď ano a spíše ano, tedy, že lehký fyzický dotek pomáhá zdůraznit zadaný pokyn. Spíše ne zvolilo pět (3,05 %) rodičů a jeden rodič (0,61 %) se domnívá, že dotek nepomáhá.

Graf 30: Domníváte se, že lehký fyzický dotek pomáhá zdůraznit zadaný pokyn?

[Otázka pro učitele a rodiče] Po jak dlouhou dobu by měla být podle Vás poskytována možnost pomazlení (Vašemu) dítěti v mateřské škole?

Ve většině případů si učitelé (177, 92,67 %) i rodiče (134, 81,71 %) myslí, že by dítě mělo mít možnost se pomazlit *po celou dobu* docházky do mateřské školy. *Pouze v adaptačním období* zvolilo 13 (6,81 %) učitelů a 25 (15,24 %) rodičů. Jeden pedagog (0,52 %) je toho názoru, že by dítěti pozitivní taktilní kontakt *neměl být poskytnut vůbec* a stejný názor mělo pět (3,05 %) dotazovaných rodičů.

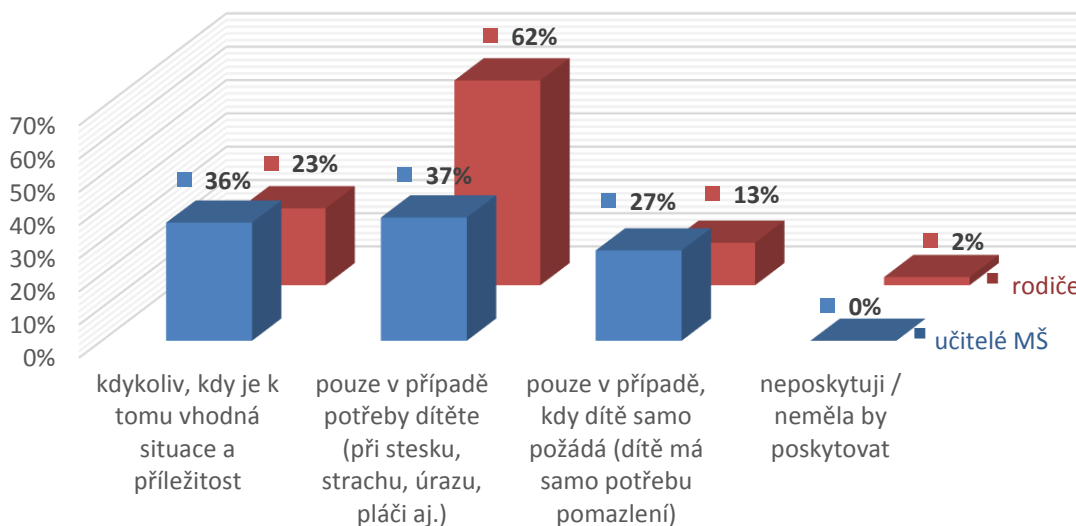
Graf 31: Po jak dlouhou dobu by měla být podle Vás poskytována možnost pomazlení (Vašemu) dítěti v mateřské škole?

[Otázka pro učitele] **Při jakých situacích v MŠ poskytujete dítěti pozitivní fyzický kontakt/pomazlení?**

[Otázka pro rodiče] **Při jakých situacích by podle Vás měla učitelka MŠ poskytovat dítěti pozitivní fyzický kontakt/pomazlení?**

Z odpovědí na otázku, při jakých situacích je učitelka ochotna poskytnout dítěti pozitivní taktilní kontakt /pomazlení, se dozvídáme, že 71 (37,17 %) učitelů poskytuje pozitivní fyzický kontakt *pouze v případě potřeby dítěte*, tedy při stesku, strachu, úrazu atp. *Kdykoliv*, kdy je k tomu vhodná situace a příležitost, poskytuje pomazlení 68 (35,6 %) pedagogů. V případě, že dítě o pomazlení *požádá samo*, mu vyhoví 52 (27,23 %) učitelů. Žádný dotazovaný učitel neodmítá poskytnout pozitivní fyzický kontakt.

Rodiče upřednostňují poskytování fyzického kontaktu *pouze v případě potřeby* dítěte – 101 (62 %) rodičů. *Kdykoliv, kdy je k tomu vhodná situace* zvolilo 38 (23 %) rodičů. *Pouze, když požádá dítě samo* odpovědělo 21 (13 %) rodičů a dle čtyř (2 %) rodičů, by učitelka kontakt *neměla poskytovat*.

Graf 32: (Učitelé) Při jakých situacích v MŠ poskytujete dítěti pozitivní fyzický kontakt/pomazlení? (Rodiče) Při jakých situacích by podle Vás měla učitelka MŠ poskytovat dítěti pozitivní fyzický kontakt/pomazlení?

5 DISKUZE

Jedinec má několik životních potřeb, jako je potřeba tekutin, potravy, tepla a v neposlední řadě i potřebu doteku. Koncem minulého století vyšly najevo důsledky podmínek v Rumunských sirotčincích, kde dětem sice byly zajišťovány základní potřeby pro přežití, ale bez poskytnutí jakéhokoliv doteku a citových podnětů. Zmiňované sirotčince vykazovaly extrémně vysokou úmrtnost dětí, zpožděný až nedostatečný psychický i fyzický vývoj (Field, 2014). Biddulph (2017, s. 99) dále uvádí, že některé z těchto dětí byly podrobeny lékařskému vyšetření formou magnetické rezonance, kde se ukázaly „šokující výsledky. Některé z těchto dětí měly v mozku doslova „černé díry“, celé oblasti jejich mozků neprošly vůbec žádným vývojem. Je jen minimální šance, že bude naplněno jejich poslání stát se citlivými, společenskými, pečujícími, neagresivními a důvěřivými lidmi. Pro mládě člověka je to ten nejhorší scénář: žádná láska, žádné podněty.“ Tato práce ukazuje na pozitivní taktilní kontakt, jako na zcela zásadní a doslova životní potřebu člověka.

V rodinách děti získávají větší či menší množství pozitivních fyzických kontaktů. Tuto potřebu každá rodina uspokojuje svým vlastním způsobem, například pomocí pravidelných mazlících rituálů, ale i jako formy výchovných opatření, nebo citových uspokojení. Což prokazuje i provedený výzkum. V dotazníku pro rodiče bylo například zjištěno, že 93 % z dotázaných rodin má pravidelnou nebo občasnou mazlící zvyklost. Nejčastěji rodiče uváděli mazlení a objímání před spaním, pusinkování při příchodu a odchodu, chování na klíně, nebo vzájemné pomačkání. Na otázku, jak často pocítí jejich dítě potřebu se pomazlit, rodiče uvedli, že více než třikrát za den si přijdou děti pro pomazlení v 90 % případů. Dále 90 % rodičů vnímá své děti jako mazlivé až mazlící typ.

Přesto, že rodiče udávají, že si děti nejčastěji chodí pro pozitivní taktilní kontakt k matce, a to až v 77 %, z další otázky vyplývá, že se děti nechají pochovat i od osoby mimo úzký rodinný kruh, například od kamarádky, nebo susedky, a to až v 72 % případů. Tato informace je velice podstatná, protože takovou osobou se může stát i paní učitelka v mateřské škole.

Carlson (2006) ve své knize *Essential Touch* vnímá dotek je potvrzení lásky, přijetí a sympatií a poukazuje na to, že dítě nemůže čekat celý den, často až do pozdního odpoledne, až se mu takového potvrzení dostane od rodičů.

Proto byla tato práce také zaměřena na vnímání pozitivního taktilního kontaktu ze strany pedagogů v MŠ. Zajímalo mě, za jak podstatné považují pedagogové MŠ taktilní kontakt se svěřenými dětmi a jak k dané problematice přistupují. Vychází pedagog ze svého přesvědčení/pocitů nebo má znalosti z odborné či jiné literatury? Je ochoten pozitivní taktilní kontakt dítěti v rámci jeho potřeby poskytnout? Pokud ano, jak on sám vnímá takový kontakt? Dotazníkové šetření ukazuje, že s problematikou taktilního kontaktu bylo při studiích důkladně anebo alespoň zběžně seznámeno 46,6 % pedagogů, přičemž si 30 % učitelů vyhledávalo informace z vlastní iniciativy, nejčastěji v populárně naučné literatuře nebo na internetu. Je ale zajímavé, že i přes význam pozitivního kontaktu je nabídka kurzů na toto téma pro pedagogy velice malá. Jenom osm ze 191 respondentů uvedlo, že o takovém kurzu byli informováni. I přes to, že dotazník neprokázal, že by pedagogové poskytovali pomazlení na základě odborných znalostí této problematiky, vychází učitelé pravděpodobně z vlastního přesvědčení a přirozenosti, protože pomazlení s dítětem jim přináší zkrátka radost, a to až v 95 % případů.

Že příjemné pocity a radost přináší pomazlení s dětmi i rodičům uvedlo 92 % respondentů, kteří sami vyhledávají pozitivní taktilní kontakt se svými dětmi z vlastní iniciativy. Přičemž by se dalo říci, že rodiče vychází spíše ze svého přesvědčení a pocitů než z odborných zdrojů. Jen 24 rodičů ze 164 dotazovaných uvedlo, že se o význam mazlení zajímali i pomocí informací dostupných na internetu nebo formou populárně naučné literatury.

Zda učitel bude, nebo nebude uspokojovat děti z pohledu pozitivního taktilního kontaktu, může mít několik příčin, které byly také součástí otázek této práce a dotazníkového šetření. Má pedagog obavy z výhrad ze strany kolegů, rodičů, vedení, společnosti? Svobodová (2010, s. 22), píše „*Někteří pedagogové tvrdí, že fyzický kontakt do školy nepatří. Mají strach z toho, že by mohli být podezřelí ze sexuálního obtěžování dítěte.*“ Jak velké tyto obavy jsou jsem zjišťovala u rodičů i pedagogů otázkou: Upřednostnil(a) byste v mateřské škole „bezdotykovou“ politiku (např.

z důvodu ochrany dětí před možným zneužíváním v předškolním zařízení)? Dotazníkové šetření ukázalo, že ze 191 respondentů by bezdotykovou mateřskou školu *upřednostnil* pouze jeden pedagog, zatímco 97 % učitelů odpovědělo *jednoznačně ne* nebo *spíše ne*. Rodiče se v názoru na bezdotykovou politiku v mateřské škole jen lehce liší. Odpověď *spíše ne* nebo *určitě ne* uvedlo bez mála 90 % dotazovaných. Obavy z nařčení ze sexuálního obtěžování pocítili pouze 2 % pedagogů.

Z šetření jednoznačně vyplývá, že rodiče i pedagogové se shodují v základním přesvědčení, že pozitivní taktilní kontakt je pro vývoj a psychické zdraví dítěte podstatný a že by měl být dítěti poskytován i v rámci institucionální péče. Učitelé (93 %) jsou toho názoru, že by mazlení mělo být poskytnuto dítěti po celou dobu docházky do mateřské školy, přičemž rodiče se s tímto názorem shodují z 82 %. 96 % rodičů v dotazníkovém šetření uvedlo, že jsou za pozitivní kontakt mezi učitelkou v mateřské škole a jejich dítětem buď rádi, nebo jim nevadí. Pouze dva rodiče z celkových 164 to považují za nežádoucí.

Dále je patrné, že fyzický kontakt je nedílnou součástí výchovného procesu. To potvrzuje konstatování Pekařové (2006), která říká, že výchova se neříká, výchova se dělá. I toto tvrzení podporují jak rodiče, tak pedagogové. Obě skupiny se shodují, že dotek potvrzuje zadaný pokyn, přičemž pro uklidnění dítěte při stresové situaci by 95 % učitelů a 86 % rodičů volilo kombinaci pochování/pomazlení a slovního povzbuzení. Rodiče i pedagogové jsou také toho názoru, že pozitivní taktilní kontakt podporuje prosociální chování, ale ani jedna skupina se nedomnívá, že by mohlo vést časté mazlení k nežádoucímu chování v pozdějším věku, tedy k rozmazlování dítěte.

Učitelé a učitelky měli zároveň možnost se vyjádřit k tématu v rámci dotazníku. Mezi odpověďmi můžeme nalézt vyjádření jako: *„Pokud se dítě potřebuje pomazlit, beru to jako projev důvěry v osobu, která s ním mnohdy tráví více času jak rodič. Některým dětem to pomáhá v adaptaci na školku. Vždyť paní učitelky jsou pro ně druhé mámy.“* Nebo: *„Místo zákazu fyzického kontaktu bych doporučila „papíry na hlavu“ - psychotesty.“* Také je možné vyčíst střídmost a „zdravý rozum“ v přístupu k mazlení v MŠ. Jedna z učitelek to popsala těmito slovy: *„Bez fyzického kontaktu nelze vykonávat činnost učitelky MŠ. Ovšem ani bez respektu k odmítání kontaktů některými*

děti. Všem nedělá tento způsob stejně dobře. Nejdůležitější je dítě znát a respektovat jeho potřeby.“

Práce by se tedy dala zakončit slovy, že učitelé by měli poskytovat dostatek tohoto kontaktu s ohledem k individualitě dítěte, protože opak by mohl mít a pravděpodobně by měl na děti silně negativní vliv s nedozírnými následky.

ZÁVĚR

Základním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak vnímají pedagogové MŠ taktilní kontakt se svěřenými dětmi a jak k dané problematice přistupují. V čem se liší, nebo shoduje s vnímáním rodičovské veřejnosti. A zároveň jaká je informovanost učitelek MŠ a rodičů o důležitosti a přínosu pozitivního taktilního kontaktu při odloučení od matky ve smyslu docházení do předškolního zařízení.

Práce předložila několik směrů, kterými je možné na danou problematiku nahlížet. Nejvíce se nabízí uspokojování emocionální a citové stránky, výchovného vlivu a rozvoj sociální oblasti. Nelze však přehlédnout vliv doteku na zdravotní, fyzickou a neurologickou oblast dítěte.

To, že je mazlení s dítětem nesmírně důležité, si uvědomují rodiče i učitelé. Práce s určitostí neprokázala, že by informovanost učitelů nebo rodičů pocházela z oblasti odborných pramenů, ale neměl by být opomenut fakt, že jak rodiče, tak učitelé projevili vlastní zájem a iniciativu o vhléd do této problematiky s pomocí především populárně naučné literatury nebo internetu. V průměru se rodiče i učitelé shodují, že dítě docházející mnohdy na celý den do předškolního zařízení potřebuje zažívat pocit přijetí, důvěry a pohody i mimo svou rodinu a paní učitelka nebo pan učitel v mateřské škole představují emocionální základnu pro dítě v době jejich nepřítomnosti.

Sama jsem při zahajování této práce vycházela především ze svého pocitu, že je něco zkrátka správné, že to tak prostě má být. Jak moc je ale pozitivní taktilní kontakt důležitý, kolika oblastí se týká a jaké může mít jeho neposkytování následky bylo pro mě překvapením. To považuji za velký přínos.

Také se velikým překvapením pro mě stalo, po prostudování různé literatury a článků, jak je tato otázka ve světě aktuální. V některých zemích po aplikování bezdotykové politiky mnoho odborníků bije na poplach a snaží se o znovunavrácení této přirozenosti do světa dětí, rodičů, ale i předškolních zařízení a škol. Jsem nesmírně potěšena, že v naší republice se dá na základě poměrně velkého množství respondentů usuzovat, že jsme se tímto směrem nevydali. Tato lidská (a nejen lidská) přirozenost je stále součástí rodin i předškolního institucionálního vzdělávání a je tomu tak dobře. Přesto bych chtěla apelovat na zdravý rozum a cit, kterým se v naší zemi ještě řídíme.

Nenechme si namluvit, že je správné předpokládat, že chce dospělý především dítěti ublížit a nějak ho zneužívat. Drtivé množství pedagogů dělá svou práci prostě proto, že mají děti rádi, že je práce bavila, nebo baví a chtějí dát dětem co nejvíc, podílet se na tvorbě naší společné budoucnosti, ovlivnit svou laskavostí a přístupem alespoň malý vzorek obyvatel. Hlídejme si naši přirozenost, naše duchovní naplnění a nedovolme, aby předpoklad, že svět je zlý, ovlivnil naši práci natolik, že se svět nakonec zlým skutečně stane.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ALDORTOVÁ, Naomi. *Vychováváme děti a rosteme s nimi*. Praha: Práh, 2010. ISBN 978-80-7252-287-3.

BERGNEHR, Disa a Asta CEKAITE. Adult-initiated touch and its functions at a Swedish preschool: controlling, affectionate, assisting and educative haptic conduct. *International Journal of early Years Education* [online]. 2017. [cit. 27.12.2018]. ISSN 1469-8463. Dostupné z <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09669760.2017.1414690>.

BIDDULPH, Steve. *Výchova kluků*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0991-1.

BIDDULPH, Steve. *Výchova dětí*. Impakt, 2017. ISBN 978-80-906350-1-2.

BLACKWELL, L. Patricia. The Influence of Touch on Child Development: Implications for Intervention. *Infants & Young Children* [online]. July 2000, 13(1). [cit. 28.12.2018]. Dostupné z: https://journals.lww.com/iycjournal/Citation/2000/13010/The_Influence_of_Touch_on_Child_Development_.6.aspx.

CARLSON, M. Franches. *Essential Touch: Meeting the needs of Young children*. National Association for the Education of Young Children, 2006. ISBN – 13: 978-1-928896-40-1.

DEISSLER, Hans Herbert. *Každodenní problémy v Mateřské škole*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-010-3.

FIELD, Tiffany. Preschoolers in America are Touched Less and are More Aggressive Than Preschoolers in France. *Early Child Development and Care* [online]. 1999a, 151(1). [cit. 28.2.2019]. DOI 10.1080/0300443991510102.

FIELD, Tiffany. American adolescents touch each other less and are more aggressive toward their peers as compared with French adolescents. *Adolescents* [online]. 1999b, 34(136). [cit. 1.3.2019]. Dostupné z: <https://www.questia.com/library/journal/1G1-59810232/american-adolescents-touch-each-other-less-and-are>.

FIELD, Tiffany. *Touch*. MIT Press - Bradford Book, 2014. ISBN-13: 978-0262526593.

FILLIOZAT, Isabelle. *Zkoušeli jsme všechno*. Praha: Albatros Media, 2015. ISBN 978-80-264-063-2.

HERMAN, Marek. *Najděte si svého marťana*. Olomouc: Apak, 2014. ISBN 978-80-260-6070-3.

KOUKOLÍK, František. *Před úsvitem, po ránu: Eseje o dětech a rodičích*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1496-0.

LEONARD, A. Julia, BERKOWITZ, Talia a Anna SHUSTERMAN. The effect of friendly touch on delay-of-gratification in preschool children. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology* [online]. 2014, 64(11). [cit. 24.1.2019]. DOI 10.1080/17470218.2014.907325.

MACHOVÁ, Martina. *Kluci „pod vlivem“: Testosteron velí mužskému mozku!* [online]. 1.6.2015. [cit. 2019-2-27]. Dostupné z: <https://www.maminka.cz/clanek/kluci-pod-vlivem-testosteron-veli-muzskemu-mozku>.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0519-7.

- MATĚJČEK, Zdeněk a Josef LANGMEIER. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.
- MERTIN, Václav. *Výchovné maličkosti*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-857-9.
- MLČOCH, Zbyněk. *Mazlení dětí a dospělých, fenomén nedomazlenosti - příznaky, následky* [online]. 17.12.2008 [cit. 02.03.2019]. Dostupné z: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/vychova-deti/mazleni-deti-a-dospelych-fenomen-nedomazlenosti-a-jeho-nasledky>.
- MOORE, R. Elisabeth, ANDERSON, Gene, BERGMAN, Niels a Therese DOWSWELL. Early skin-to-skin contact for mothers and their healthy newborn infants. *Cochrane library* [online]. 2012. [cit. 2019-2-25]. DOI 10.1002/14651858.CD003519.pub3.
- NEVOLOVÁ, Monika a Kateřina FOLTOVÁ. *Dotýkání dovoleno! Jak zatočit s nedomazleností a být spokojený*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5008-8.
- PEKAŘOVÁ, Lidmila. *Jak žít a nezbláznit se*. Olomouc: Poznání, 2006. ISBN 80-86606-49-X.
- PREKOPOVÁ, Jiřina. *Jak být dobrým rodičem*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-9063-7.
- PREKOPOVÁ, Jiřina. *Pevné objetí: cesta k vnitřní svobodě*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0531-9.
- PREKOPOVÁ, Jiřina. *Malý tyran*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0773-3.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, 2018 [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2019-2-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-od-1-1>.
- ŘÍČAN, Pavel. *S dětmi chytře a moudře*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0343-8.
- SVOBODOVÁ, Eva. *Prosociální činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, 2010. ISBN: 80-86307-39-5.
- VÁCHOVÁ, Alena a Miluše VÍTEČKOVÁ. Být učitelem mateřské školy. In: SVOBODOVÁ, Eva, VÍTEČKOVÁ, Miluše a kol. *Osobnost předškolního pedagoga: Sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1243-0.
- Rozmazlování dětí. *Vše o těhotenství, výchově a rodině - Maminkov.cz* [online]. [cit. 02.03.2019]. Dostupné z: <https://www.maminkov.cz/rodinny-zivot/moje-dite/rozmazlovani-deti.html>.

SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník pro učitele
2. Dotazník pro rodiče
3. Vyjádření dotazovaných pedagogů na problematiku pozitivního taktálního kontaktu v MŠ
4. Mazlíčí zvyklosti uvedené rodiči

DOTAZNÍK PRO UČITELKY/UČITELE MATEŘSKÝCH ŠKOL

POZITIVNÍ TAKTILNÍ KONTAKT V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Dobrý den, jmenuji se Daniela Litošová a studuji na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích Učitelství pro mateřské školy. V rámci výzkumné části mé bakalářské práce bych Vás chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Cílem je zjistit názor učitelek/učitelů MŠ na pozitivní taktilní kontakt v mateřské škole, nebo-li pomazlení, pochování, objetí, pohlazení mezi učitelkou a dítětem. Váš názor je důležitý, proto Vás prosím o upřímné a pravdivé odpovědi. Dotazník je anonymní a všechny získané informace jsou důvěrné. Budou sloužit pouze pro účely bakalářské práce a případné publikace. Předem Vám děkuji za spolupráci.

V tomto dotazníku je pojem pozitivní taktilní kontakt a mazlení chápán jako: dotek mezi dítětem a pedagogem ve formě pochování na klíně nebo v náručí, objetí, pohlazení, uchopení za ruku atp. Taktilní znamená dotkový, hmatový.

Dotazník obsahuje 21 otázek. Zakroužkujte vždy prosím jen jednu odpověď. Pokud budete chtít změnit odpověď, pak kroužek přeškrtněte a zakroužkujte novou odpověď.

Dotazník je možné vyplnit na internetu na <https://pozitivni-taktilni-kontakt-m.vyplnto.cz/>

INFORMACE O UČITELCE/UČITELI

Pohlaví: muž žena

Věk: do 25 let 26 – 35 36 – 45 46 a více

Délka praxe v mateřské škole: méně než 1 rok 1 – 5 6 – 10
 11 a více

Vzdělání: střední odborné vzdělání s maturitou vyšší odborné vzdělání
 vysokoškolské vzdělání

DOTAZNÍK (zakroužkujte vždy pouze jednu odpověď)

1) Jakou formu uklidnění dítěte volíte při stresových situacích:

- a) pouze slovní (povzbuzení, uklidnění, vysvětlení situace)
- b) pochování/pomazlení
- c) kombinace pochování/pomazlení a slovního povzbuzení

- 2) Domníváte se, že lehký fyzický dotek pomáhá zdůraznit zadaný pokyn?**
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
- 3) Upřednostnil(a) byste v mateřské škole (MŠ) „bezdotykovou“ politiku (např. z důvodu ochrany dětí před možným zneužíváním v předškolním zařízení)?**
- a) ano, určitě
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
- 4) Máte pocit, že pomazlení s dítětem posiluje Váš vzájemný vztah?**
- a) ano, určitě
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
- 5) Vyhledáváte spontánně pozitivní fyzický kontakt s dítětem?**
- a) velmi často
 - b) často
 - c) občas
 - d) zřídka
 - e) nikdy
- 6) Byl(a) jste v dětství považován(a) za mazlivé dítě?**
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím
- 7) Domníváte se, že časté mazlení dítěte a poskytování fyzické blízkosti vede k rozmazlování, tedy k nežádoucímu chování v pozdějším věku dítěte?**
- a) ano, určitě
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) určitě ne

- 8)** Domníváte se, že odmítání fyzického kontaktu/mazlení vede k osamostatňování dítěte?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím
- 9)** Domníváte se, že poskytování fyzické blízkosti/mazlení podporuje prosociální citění a chování (prosociální = pomáhající chování)?
- a) ano, určitě podporuje
 - b) může podporovat
 - c) spíše nemá vliv
 - d) ne, nemá vliv
- 10)** Po jak dlouhou dobu by měla být podle Vás poskytována možnost pomazlení dítěti v MŠ?
- a) po celou dobu docházky do MŠ
 - b) pouze v adaptačním období při nástupu do MŠ (cca prvních 3 až 6 měsíců)
 - c) nemělo by být poskytováno
- 11)** Při jakých situacích v MŠ poskytujete dítěti pozitivní fyzický kontakt/pomazlení?
- a) kdykoliv, kdy je k tomu vhodná situace a příležitost
 - b) pouze v případě potřeby dítěte (při stesku, strachu, úrazu, pláči aj.)
 - c) pouze v případě, kdy dítě samo požádá (dítě má samo potřebu pomazlení)
 - d) neposkytuji
- 12)** Byl(a) jste při svém pedagogickém studiu obeznámena s významem fyzického kontaktu při výchovně vzdělávacím procesu s dítětem v MŠ?
- a) ano, důkladně
 - b) ano, jen zběžně
 - c) ne
 - d) nevzpomínám si
- 13)** Zjišťujete si při nástupu dítěte do MŠ informace o tom, jak dítě přijímá fyzický kontakt?
- a) ano, je to součástí dotazníku rodičů
 - b) ano, je to součástí pohovoru s rodiči
 - c) ano, dotazuji se individuálně rodičů při nástupu dítěte do MŠ
 - d) ano, zjišťuji uvedenou informaci, pokud to situace vyžaduje
 - e) ne, nezjišťuji si, ale vycházím ze svých zkušeností
 - f) ne, nepovažuji to za podstatné

14) Přináší Vám radost pomazlení s dítětem?

- a) ano, rozhodně
- b) jen někdy
- c) spíše ne
- d) ne, nemám to rád(a)

15) Používáte odmítnutí pozitivního taktilního kontaktu (pomazlení) jako formu trestu?

- a) ano, je to součástí výchovného postupu
- b) ano, jen pokud si to žádá situace
- c) nikdy jsem se nad tím nezamýšlel(a)
- d) rozhodně ne, vždy je nutné potřebu pozitivního taktilního kontaktu dítěte uspokojit

16) Setkal(a) jste se ve své praxi s negativní reakcí ze strany rodičů na Vámi poskytovaný pozitivní taktilní kontakt s jejich dítětem?

- a) ano, často
- b) ano, několikrát
- c) jen výjimečně
- d) ne, nikdy

17) Setkal(a) jste se ve své praxi s negativní reakcí ze strany kolegyň/kolegů nebo vedení na Vámi poskytovaný pozitivní taktilní kontakt s dítětem?

- a) ano, setkávám se s tím často
- b) ano, několikrát
- c) jen výjimečně
- d) ne, nikdy

18) Pocítil(a) jste někdy obavy, že byste mohl(a) být kvůli mazlení s dětmi nařčen(a) ze sexuálního zneužívání dětí?

- a) ne, to mě nikdy nenapadlo
- b) ne, ale přemýšlel(a) jsem o tom
- c) ne, je to naprostý nesmysl
- d) ano, mám z toho obavy

19) Vyhledáváte nebo jste vyhledával(a) informace o významu mazlení (pozitivního fyzického kontaktu) s dítětem?

a) ne

b) ano - zaškrtněte prosím všechny použité zdroje:

- populárně naučná literatura
- internet
- odborné přednášky
- rady nadřízeného, kolegyň/kolegů
- jiné

20) Setkala jste se s nabídkou kurzu, nebo školení na téma pozitivního taktálního kontaktu ve výchovně vzdělávacím procesu?

a) ano

b) ne

21) Byl(a) jste někdy instruována ze strany nadřízeného/školitele, abyste se dětí nedotýkal(a)?

a) ano, bylo mi to nařízeno

b) ano, bylo mi to doporučeno

c) ne

22) Zde můžete vyjádřit svůj názor, zkušenost, postřehy:

DOTAZNÍK PRO RODIČE

POZITIVNÍ TAKTILNÍ KONTAKT V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Dobrý den, jmenuji se Daniela Litošová a studuji na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích Učitelství pro mateřské školy. V rámci výzkumné části mé bakalářské práce bych Vás chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Cílem je zjistit názor rodičů na pozitivní taktilní kontakt v mateřské škole, nebo-li pomazlení, pochování, objetí, pohlazení mezi učitelkou a dítětem. Váš názor je důležitý, proto Vás prosím o upřímné a pravdivé odpovědi. Dotazník je anonymní a všechny získané informace jsou důvěrné. Budou sloužit pouze pro účely bakalářské práce a případné publikace. Předem Vám děkuji za spolupráci.

V tomto dotazníku je **pojem mazlení** chápán jako pozitivní dotek mezi dítětem a dospělým (popř. sourozencem) ve formě pochování na klíně nebo v náručí, objetí, pohlazení atp. Taktilní znamená dotkový, hmatový.

Dotazník obsahuje 20 otázek. Odpovězte prosím na všechny otázky a zakroužkujte vždy prosím jen jednu odpověď. Pokud budete chtít změnit odpověď, pak kroužek přeškrtněte a zakroužkujte novou odpověď.

Dotazník lze vyplnit i na internetu na <https://pozitivni-taktilni-kontakt.vyplnto.cz/>

INFORMACE O RESPONDENTOVÍ

Pohlaví: muž žena

Věk: do 25 let 26 – 35 36 a 45 46 a více

Vzdělání: základní vzdělání střední odborné vzdělání s výučním listem
 střední odborné vzdělání s maturitou vyšší odborné vzdělání
 vysokoškolské vzdělání

DOTAZNÍK (zakroužkujte vždy pouze jednu odpověď)

1) Kolikrát za den vyhledává Vaše dítě pomazlení?

- a) 0 – 2 krát
- b) 3 – 6 krát
- c) 7 krát a více

2) Máte s Vaším dítětem nějakou mazlíčí zvyklost (například pomazlení/objetí před spaním)? Uveďte, prosím, jakou.

- a) ano – pravidelnou; uveďte prosím jakou
- b) ano – občasnou; uveďte prosím jakou
- c) ne – nemáme

- 3)** Uklidní Vaše dítě pomazlení/objetí (například při stresu, napětí, vzteku, atd.)?
- a) vždy
 - b) velmi často
 - c) často
 - d) občas
 - e) nikdy
- 4)** Jak vaše dítě reaguje na odmítnutí pomazlení z Vaší strany (např. nedostatek času, forma trestu)?
- a) pláčem/je smutné
 - b) vynucuje si ho
 - c) odmítnutí přijímá
 - d) uzavře se
 - e) vzteká se/je rozčilené
- 5)** U koho Vaše dítě vyhledává nejčastěji pozitivní fyzický kontakt?
- a) matka
 - b) otec
 - c) sourozenec
 - d) babička
 - e) dědeček
 - f) blízcí přátelé rodiny
- 6)** Přijímá Vaše dítě mazlení/pochování/pohlazení i od osob mimo úzký rodinný kruh (např. kamarádka/návštěva/sousedka)?
- a) ano, ihned
 - b) ano, ale až po určité době
 - c) jen těžko
 - d) ne, nepřijímá
- 7)** Jak hodnotíte přiměřený pozitivní fyzický kontakt (pochování/objetí) k Vašemu dítěti ze strany učitelky MŠ?
- a) jsem za něj rád(a)
 - b) nevadí mi to
 - c) je to zbytečné/nepatřičné
 - d) považuji to za nežádoucí, nelíbí se mi to
- 8)** Jakou formu uklidnění Vašeho dítěte při stresové situaci dítěte v mateřské škole (MŠ) byste upřednostnil(a):
- a) pouze slovní (povzbuzení, uklidnění, vysvětlení situace)
 - b) pochování/pomazlení
 - c) kombinace pochování/pomazlení a slovního povzbuzení

- 9)** Domníváte se, že lehký fyzický dotek pomáhá zdůraznit zadaný pokyn?
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
- 10)** Upřednostnil(a) byste MŠ s „bezdotykovou“ politikou (např. z důvodu ochrany dětí před možným zneužíváním v předškolním zařízení)?
- a) ano, určitě
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
- 11)** Máte pocit, že pomazlení s dítětem posiluje Váš vzájemný vztah?
- a) ano, určitě
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
- 12)** Považujete své dítě za mazlivé?
- a) ne (nemá rádo doteky a nevyhledává fyzickou blízkost)
 - b) velmi málo mazlivé (občas vyhledává fyzickou blízkost a pomazlení)
 - c) ano, je mazlivé (vyhledává příležitost s blízkou osobou k mazlení i samo)
 - d) velmi mazlivé (rádo se pomazlí po získání důvěry i s nepříliš blízkou osobou)
 - e) mazlící typ (mazlí se rádo a téměř s každým)
- 13)** Vyhledáváte spontánně pozitivní fyzický kontakt s dítětem?
- a) velmi často
 - b) často
 - c) občas
 - d) zřídka
 - e) nikdy
- 14)** Byl(a) jste v dětství považován(a) za mazlivé dítě?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím
- 15)** Domníváte se, že časté mazlení dítěte a poskytování fyzické blízkosti vede k rozmazlování, tedy k nežádoucímu chování v pozdějším věku dítěte?
- a) ano, určitě
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) určitě ne

- 16)** Domníváte se, že odmítání fyzického kontaktu/mazlení vede k osamostatňování dítěte?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím
- 17)** Domníváte se, že poskytování fyzické blízkosti/mazlení podporuje prosociální citění a chování (prosociální = pomáhající chování)?
- a) ano, určitě podporuje
 - b) může podporovat
 - c) spíše nemá vliv
 - d) ne, nemá vliv
- 18)** Po jak dlouhou dobu by měla být podle Vás poskytována možnost pomazlení Vašemu dítěti v MŠ?
- a) po celou dobu docházky do MŠ
 - b) pouze v adaptačním období při nástupu do MŠ (cca prvních 3 až 6 měsíců)
 - c) nemělo by být poskytováno
- 19)** Při jakých situacích by podle Vás měla učitelka MŠ poskytovat dítěti pozitivní fyzický kontakt/pomazlení:
- a) kdykoliv, kdy je k tomu vhodná situace a příležitost
 - b) pouze v případě potřeby dítěte (při stesku, strachu, úrazu, pláči aj.)
 - c) pouze v případě, kdy dítě samo požádá (dítě má samo potřebu pomazlení)
 - d) neměla by poskytovat
- 20)** Vyhledáváte nebo jste vyhledával(a) informace o významu mazlení (pozitivního fyzického kontaktu) s dítětem?
- a) ne
 - b) ano
 - zaškrtněte prosím všechny použité zdroje:
 - populárně naučná literatura
 - internet
 - odborné přednášky
 - rady přátel/rodičů
 - jiné

VYJÁDŘENÍ DOTAZOVANÝCH PEDAGOGŮ NA PROBLEMATIKU POZITIVNÍHO TAKTILNÍHO KONTAKTU V MŠ

Text nebyl gramaticky ani obsahově korigován.

- Ano nyní při studiu jsem se s názorem nehladit a nedotýkat setkala, nesouhlasím s ním, v takové MŠ by mne pracovat nebavilo a doufám, že se toho nedočkám, tolik za mě, jako za ředitelku MŠ.
- Asi to z výsledků bude vypadat, že se s dětmi strašně mazlím. Mám ale ty nejmenší (2-3roky) a jak to už bývá po mamince přichází na řadu paní učitelka, takže mi přijde naprosto přirozené, že se děti chtějí mazlit a přilnou k jiné osobě. Přeci jde o jejich potřebu, sama je nemazlím, jen když potřebují. Při pláči se vždy ptám, jestli chtějí pochovat/jestli pomůže, když je pochovám. A i velcí předškoláci se chodí pomazlit.
- Bez fyzického kontaktů nelze vykonávat činnost učitelky mš. Ovšem ani bez respektu k odmítání kontaktů některými dětmi. Všem nedělá tento způsob stejně dobře. Nejdůležitější je dítě znát a respektovat jeho potřeby.
- Děti jsou různé a je třeba vyzorovat, co kterému dítěti vyhovuje. Rozhodně je třeba vyvarovat se fyzického kontaktu u dětí, kterým je nepříjemný - lze snadno poznat. Naopak poskytnout těm, které ho potřebují.
- Děti občas potřebují pohlazit, pomazlit a není na tom nic špatného.
- Děti většinou samy spontánně vyžadují fyzický kontakt (pomazlení) od učitelky. Často to ale není pomazlení jako od matky, ale spíše bych to nazvala povzbuzení v různých situacích. Jako matka i učitelka vnímám rozdíl mezi fyzickým kontaktem u vlastních dětí a dětí v MŠ. Nikdy by mě nenapadlo, že by někdo mohl takový kontakt nazývat či považovat za sexuální obtěžování apod. Do MŠ přicházejí i dvouleté děti a neumím si představit neuplatňovat fyzický kontakt. Naopak starší děti fyzický kontakt s učitelkou již moc nepotřebují. Možná bych ve vašem dotazníku specifikovala i věk dětí, které pomazlení nebo povzbuzení a pohlazení potřebují. Obzvláště v cizím prostředí, kde jediný středobod ve třídě je jen učitelka.
- Dítě v Mš mazlím, když si to "zaslouží" -pláče, je ve stresu, má narozeniny/svátek. Dítě ví, že ho pomazlím, ale také ví, že hlavní osoby v jeho životě, na mazlení jsou rodiče.
- Dle mého názoru je pomazlení pro děti velice důležité a mé zkušenosti jsou toho důkazem. Nejvíce zřetelné to bylo u chlapce s mírným opožděním bez fyzického kontaktu vůbec nereagoval a nezvládal přechody činností pouze s pomazlením. Dodnes mě krásně zdraví na ulici i když jej 2 roky neučím.
- Dvouleté děti a ti nejmenší v mateřské škole potřebují mazlení maminky, tady ovšem je dítě ošizené o to, tak je to na pedagogy. Nejen z tohoto důvodu dvouleté děti do mš nepatří!
- Je otázka, jestli učitel ve škole má suplovat rodinu v otázce mazlení. myslím si, že mazlit se má s dítětem především rodič. Samozřejmě, pokud se dítě přijde přitulit

nebo se bojí, uhodí se, tak ano, ale učitelka sama by mazlení s dítětem ve školce neměla vyhledávat - bavíme-li se o typickém mazlení. Jiná věc je masírování dítěte nebo vzájemná dotyková komunikace dětí s dětmi...

- Jednomu dítěti dělá zle cizí kontakt (dle matky)(nove dítě nastoupilo v průběhu sk. roku), tak jsme na něj byly opatrné. Po par měsících bylo vše ok. Dítě není sice mazlíci, ale když už přijde ta možnost, mazlí se dlouho.. v tomto případě šlo spise o matku, nežli o dítě.
- Jelikož mám ve třídě převahu nejmladších dětí, 2-3, určité situace i krizové potřebu kontaktu přímo vyžadují. Děti se rychleji uklidní a lépe situaci zvládají.
- Jsem empatická, myslím, že dokážu odhadnout dítě, které nemá rádo fyzický kontakt ode mne nebo od ostatních dětí. Víím, které dotyky jsou možné (ruce, záda, tvář), které nevhodné. Vše řídím selským rozumem.
- Každá zralá učitelka ví, jakou formu mazlení s dítětem zvolit. Není to nic sexuálního, ale jde jen o to, v dítěti posílit chuť do učení, hraní, odstranit nějaký stres, strach.
- Každé dítě je jedinečné a citlivý přístup k jeho potřebám by měl být samozřejmostí pro každou paní učitelku.
- Každé dítě je jiné. Kontakt s dítětem je takový, jak je potřeba a jak samo dítě chce.
- Každý z nás potřebuje fyzický kontakt, i když jeho míra je vysoce individuální. Důležité proto je přistupovat ke každému dítěti individuálně a rozhodně nic nedělat jen "na oko". Děti velmi dobře vycítí, zda je náš fyzický kontakt s nimi přirozený nebo nucený. Rozhodně jsem zastáncem názoru, že bychom se děti v MŠ neměli dotýkat. Předškolní věk je klíčový a to i v rozvoji emoční inteligence.
- když přijdu na směnu do mš, tak ke mě většina dětí přiběhne a potulí se se mnou. Je to moc pěkné. Dávají mi najevo, že mě mají rády. Tulíme se kdykoli během dne, kdy to na ně přijde.. Myslím si, že tulení patří k profesi učitelky v mš. Dítě s učitelkou tráví spoustu svého času. Učitelka by pro dítě měla být něco jako máma.
- Když vidíte dítě, kterému fyzický kontakt chybí (rodiče na ně nemají moc času a na dítěti je to vidět) nebo potřebuje ukonejšit a samo si tento kontakt vyžaduje, je podle mého názoru normální tuto potřebu dítěti naplnit. Dítě bez fyzického kontaktu může mít problémy v dospělosti, já sama s tím mám občas problém. Nemusím obejmout a ukonejšit dospělého. Naštěstí s dětmi mi to jde poměrně lehce. Místo zákazu fyzického kontaktu bych doporučila "papíry na hlavu"-psychotesty. Je to jednodušší a rodiče poté nemusí mít strach že sexuálního obtěžování. Malé dítě potřebuje ukázat náklonnost a potřebuje ukonejšit. To se podle mého názoru sice obejde bez fyzického kontaktu, ale tento kontakt je součástí řeči těla, pomáhá v dítěti vyvolat pocit bezpečí, sounáležitosti.
- Ke každému dítěti se musí přistupovat individuálně, každé má jiné potřeby.
- Mazlení dětem v dnešní době chybí Mnohé děti slyší jen dělej, prospěš si !!!!!
- Mazlení k předškolnímu věku patří, ale jen pokud jej vyžaduje dítě.
- Myslím si, že mazlení je pro děti důležité, prohlubuje to důvěru mezi učitelkou a dítětem, děti se pak cítím v bezpečí a příjemně, jsou k učitelce více otevřené a nemají obavy se učitelce svěřit. Navíc, MŠ doplňuje rodinnou výchovu a myslím si, že naším úkolem je, aby se dítě cítili dobře i mimo svoji rodinu.
- Myslím si, že v průběhu docházky do MŠ se vždy najdou děti a situace, kdy je potřeba pomazlením, útěchou "zasáhnout". Vždy ale rámci "normálu"- pohlazení, rozhovor o problému dítěte, záleží mi to záleží na věku dítěte. Malé děti potřebují více pomazlení, větší si chtějí i promluvit.

- Myslím, že některé děti (hlavně ty maličké) potřebují formu fyzického kontaktu. A musím říct, že si pro pomazlení přijdou někdy i ty větší. Hlavně když je něco bolí nebo jsou nějak rozladěné. Myslím si, že je to v pořádku.
- Nebylo mi zakázáno, jen vyřčená obava od vedoucí učitelky, každopádně ona sama se nebála fyzického kontaktu s dětmi.
- Negativum: Mam věkovou skupinu 2-3 roky (což považuji za děti, které do MŠ nepatří) a jsem si vědoma toho, že jediné co potřebují, je mama. Dotek a kontakt často vyžadují. Bojuji sama se sebou zda je to správně. Vždy dítěti vyhovím, protože vyhraje soucit a empatie-srdce. Teoreticky ale vím, že poskytuji jako cizí osoba svou náruč a dítě pak při opuštění mě bude muset prožít znovu odloučení. I přesto, že už jednu separační úzkost prožilo díky odloučení od mámy.
- Někdy dotyk řekne víc, než slova. Lehkým dotykem dítě probouzím, povzbuzuji. Společně sdílím radost, obavy. To vše, jak děti dovolí. Je třeba brát zřetel, že rozhodně ne každé dítě je taktilní!
- Některé děti občas potřebuji pohlazit, obejmout, vždy jde o iniciativu ze strany dítěte.
- Neposkytnutí kontaktu jako forma trestu - ano, ale jen při určité situaci. Například dítě zlobilo, neposlouchali přímé pokyny a vztekalo se mi. Pak ho nevezmu v kruhu za ruku když chce a vyberu jiné, s vysvětlením. I pokud se s někým nepohodnou před spaním zpívám ukolébavku a při ní každé dítě pohladím a usměju se na něj. (Kdyby nechtělo kontakt, bylo mu to nepříjemné, tak nehladím, jen popřeji Dobrou noc).
- Nikdy bych dítěti neodmítla "mazlení" či vřelé pohlazení, protože děti potřebují vědět, že jsme s nimi, že při nich stojíme, některé děti více (nestačí jim "jen" slovní povzbuzení) některé méně. Samozřejmě, že některé děti o kontakt nestojí, straní se mu. To samozřejmě respektuji. Netrestala bych děti odepřením vyžadovaného doteku, pouze bych jej odpálila až po nápravě. Shrnu bych to takto: děti zvláště v MŠ jsou velice zranitelné a potřebují za všech okolností cítit podporu, lásku a bezpečí. A to i v případě, kdy nejsme spokojeni s jejich činy, kdy děti tzv. zlobí. Pozitivní taktilní kontakt neznamená nutně rozmazlování dítěte, dítě lze rozmazlit i bez kontaktu. Mohlo by se spíše mluvit o možné nesamostatnosti. Ale se správným přístupem a vedením dítěte se ani toto nestane problémem. Zase platí všeho s mírou, tak tedy nic nepřeháněj. Ať tak či onak. Dítě je vždy na prvním místě.
- Podle mého názoru, pokud dítě ve školce pláče a nebo má cokoliv jiného nedokáže si představit, že bych ho třeba nemohla mít alespoň na klíně a nebo mu říci neplakej a jdi si hrát.
- Pokud dítě potřebuje kontakt, vyjdu mu vstříc, přesto se chovám profesionálně, nemluvila bych v tomto případě o klasickém mazlení jako s maminkou.
- Pokud se dítě potřebuje pomazlit, beru to jako projev důvěry v osobu, která s ním mnohdy tráví více času jak rodič. Některým dětem to pomáhá v adaptaci na školku. Vždyť paní učitelky jsou pro ně druhé mámy.
- pomazlení i fyzický kontakt učitelka dítě je nesmírně důležité. Nemám problém děti pohlazit po rameně, obličej, říct jim, jak jsou šikovné. To stejné mám i s kolegyněmi, se kterými se obejmu, když si to situace vyžádá.
- Pro učitelky v MŠ by měl být tento přístup k dětem povinný. Studená, odmítající taktilní kontakt s dítětem, nemá učitelka v MŠ vůbec právo být.

- Přílišná blízkost a časté doteky pedagoga mohou být přes čáru, ale občasné obejmutí dítěte je v pořádku. Nic se nemá přehánět.
- Taktilní kontakty jsou užitečné v rámci posílení důvěry mezi svěřenými dětmi.
- Už J.A. Komenský, že MŠ by měly být především školy MATERSKE a já tento názor plně zastávám. Myslím si, že pokud to děti potřebují, uklidní je to apod., je absolutně v pořádku dítě pochovat a pohladit... vše samozřejmě má určité hranice, stále jsem pedagog a ne maminka, takže pohlazení, pochování ano, aby mi dítě dávalo např. pusu na tvář už nikoli.
- Velmi zajímavý dotazník i téma k BP. U nás na vesnici tohle rodiče nikdy neřešili a ani by mě nenapadlo se tímto zabývat. Pomazlení vnímáme jako součást dne pokud dítě potřebuje, tak se přitulí. Přece ho nemůžeme odmítnout. Ba naopak některé děti vyhledávají takový kontakt, protože jim například chybí z domu.
- Většina dětí si pro pomazlení přijde sama, mnohdy je to jediný prostředek, jak dítě utišit, např. při adaptaci.
- Většinou si děti chodí samy pro pomazlení, je to i důkaz důvěry, a nejsou to jen malé děti při adaptaci, ale i např. pětiletí kluci se na chvíli přitisknou - u holčiček je to v menší míře.
- Vždy záleží na dítěti. Nikdy nechci, aby mě mělo dítě "raději" než rodiče. Volím u každého dítěte individuální formu dotyku - pomazlit, přitulit, pohladit,...
- Vždy záleží na konkrétním dítěti, některé potřebují více kontaktu, někteří ho odmítají-z toho vycházím. Vůbec se nad touto problematikou nezamýšlím, mám tři vlastní děti a myslím, že jedním přirozeně podle potřeb dítěte, vzhledem k situaci. Kontakt s dětmi se vůbec nebráním, k naší práci patří, zvláště pro mladší děti je mazlení velmi důležité. Jednou v praxi mi bylo ředitelkou nařízeno, že nemám děti vodit za ruku, chovat, atd., ale neposlechla jsem. To jsem nebyla schopna vykonat.
- Záleží na potřebách dětí. Některé si o pomazlení, pochování samo neverbálně řekne. Nevidím v tom nic špatného.

MAZLÍČÍ ZVYKLOSTI UVEDENÉ DOTAZOVANÝMI RODIČI

Text nebyl gramaticky ani obsahově korigován.

- "Blbnutí v posteli"
- "1. Objetí či pusa při ukládání na dobrou noc.
- 2. ""zápas"" na gauči"
- Dáme pusinku a uděláme tuli tuli a řekneme mam tě ráda
- Dcera mi sedí na klíně a objímá mě dáváme si pusinky večer čtení pohádky objetí a pusinky ráno před školou pusa
- Dítě si sedne obkročmo na mě, lehne si na mě a houpeme se v křesle
- Dlouhé pevné objetí ráno když se poprvé spatříte po probuzení. To samé večer před ukládáním do postele.
- Držím v náruči a ňufu nosem pod krk.. Usíná sama nemusím houpat, jen vedle ní ležím
- Eskymácká pusa
- Hladíme se po tváři a přitiskneme se k sobe
- hlazení
- hlazení na ruce když usíná
- hlazení po hlavičce, přitulení, držení za ručičku
- Je to miminko, tak tím, že ho nosím po bytě, tak ho u toho "ňuchám", pusinkuji... Při ukládání hladíme po hlavičce
- Každé ráno po probuzení i před spaním se mazlíme. Xkrat denně rádi sedají na klín, aj
- Když je smutný, něco mu je. Přijde a obejmě mě kolem krku a přitiskne se na mě. A hlazení po zádech, když u mě spi.
- Když odložím mladší po kojení, přijde se starší pomazlit.
- Když pláče nebo je smutná, tak ji pomazlím
- Když přijdeme domů, přivítáme se mazlením. Někdy jen tak. Před spaním se také rádi pomačkáme.
- Když se díváme na televizi navečer přijde se dcera pomazlit
- Když sedím, sedí na mě a objímáme se.
- Ležím spolu v posteli, objímáme se, říkáme si že se milujeme, a pusinkujme se
- Máme ji několikrát za den. Syn (2,5 roku) přijde a stoupne si přede mne, natáhne ruce do výšky, řekne tou svojí řečí nahoru a to znamená, že chce vzít do náruče a pomazlit. Stačí pár vteřin a už letí dál.
- Masáže obličeje
- Masíruju nožičky před spaním, v noci spíme v objetí, u tv sedíme těsně vedle sebe,..
- Mazlení po ránu a večer před spaním. Mazlení po vypjaté situaci (strach, vztek)
- "mazlení před spaním
- pomačkání při příchodu"

- mazlení před spaním, často po probuzení, při mém odchodu z domu, po úspěšném vyčůrání, při společném sledování okolí z okna...
- Mazlení, pusinka před spaním i po probuzení, u menšího dítěte usínání v objetí při kojení, v noci přitulení (společné spaní), kdykoliv pociťuje dítě nepříjemný pocit nebo při čtení, pohádce, relaxaci pochování v náručí, pomačkání při loučení...
- Mazlíčí zvyklost.... To není snad o zvyku své dítě pomazlit ne?
- Mazlíme a objímáme se před spaním. Konejším a mazlím, když něco trápí
- "Mazlíme se cele dny.
- Před spaním si dáme několik pusinek obejmeme se a řekneme si, že se milujeme (syn 3r.) "
- Mazlíme se hodně často. Vždy když je možnost nebo jednoho z nás něco trápí. Ráno a večer před spaním je to samozřejmé. A přes den kdykoliv je příležitost. Pusinky a mazlení..
- Mazlíme se pokaždé když se malej vyspinkal
- Mazlíme se pořád, většinou mi sedí na klíně, objímá mě, při usínání mě obejmě a omotává prstíček o mé vlasy
- Mazlíme se před spaním v posteli a při kojení.
- Mazlíme se, dokud neusnou :-D.
- Mému dítěti je 11 měsíců. Nemáme zvyklost. Ještě se mazlit moc nechce. Spíš když je unavená nebo se jí něco stane.
- Např. večer před spaním, ráno u pohádky. Jinak různě během dne
- obě děti (holčičky 5,2 let) vypijí vedle sebe v posteli mléko, potom menší při přendávání do postýlky pusinkuji v náručí než ji položím, u starší pohladím, přikreju, pohladím a pusinkuji, potom čteme pohádku dokud neusnou. Během dne se samozřejmě mazlí v náručí a to samozřejmě obě najednou, protože není možné, aby se přišla jedna na pomazlen a té druhé by něco uteklo :-).
- obejmeme se, dám mu políbení do vlasů a řeknu básničku na dobrou noc a pohladím ho po hlavě.
- Obejmutí.
- Obejmutí a hlazení (šimrání) po zádičkách.
- Obejmutí a pusa.
- Obejmutí a pusinka během dne i před spaním :)
- Obejmutí několikrát denně. Při loučení pusa a Obejmutí.
- Obejmutí pohlazení a pusa před spaním a v průběhu dne
- Obejmutí, když zlobí a jsou vztekle.
- Obejmutí.
- obětí, pusa
- Objetí
- objetí a pomazlení před spaním, odchodem do školky, práce
- Objetí před spaním.
- objetí před usnutím
- Objetí s pusinkou
- Objetí, povídání, pusa a pohlazení
- Objeti, pusa, objeti, pusa a večer v posteli zatulení, hlazení po vlasech a držení za ruku.

- Objeti, pusa, že se milujeme, budeme pořád spolu, zdraví, šťastný. Budeme na sebe hodný
- objeti, pusinkování
- Objetí, pusu na přivítání a na rozloučenou. Odpoledne pomazlení vsedě.
- Objímání
- objímání
- Odpolední mazlení a hraní na gauči
- "Po dlouhé noci, se vždy ráno pomazlíme :)"
- A před spaním také, bez toho by jsme asi neusli :)"
- Po každé při uspávání a po probuzení
- Po přečtení pohádky- před odchodem z pokojíčku se obejmeme.
- pohlazení a políbení před spaním
- Pohlazení, pochování na klíně, obejmutí a pusa.
- pochování v náruči jako miminko
- pochování, obětí a pusa
- Pokud se chce dítě pomazlit, ví, že za mnou může kdykoli přijít.
- Polibek na dobrou noc, objetí při zavedení/vyzvednutí ze školky, objetí po probuzení, objetí/polibek při pochvle
- Položení na sebe na hrudník a hlazení po zadečku a zádičkách
- Pomačkáme se kdykoliv dítě chce
- Pomačkat dat si pusinku. A řekneme si mam tě rada.
- Pomačkání ráno, večer i přes den. Když dětičky potřebují :)
- Pomazlení a pusa před spaním, pusa při ranním vstávání, rozloučení a pusa před odchodem do školky, pochování a hlazení v průběhu dne.
- Pomazlení máme vždy ráno po probuzení, večer před spaním, po vyzvednutí ze školky nebo po návratu od tatínka.
- Pomazlení na dobrou noc
- Pomazlení před spaním
- pomazlení před spaním
- pomazlení před spaním, při zranění
- Pomazlení ráno a večer před usnutím. Tzv. muchlování, pusinkování a jiné.
- Pomazlení v posteli před spaním
- Pomazlení před spaním, při rozloučení nebo při pláči
- Potulení po ránu
- Pravidelně si říkáme Dobrou noc s pusou a objetím. Někdy i více pusinek jako legraci.
- Přečtení pohádky, potulení, pochování před spaním, pusa
- Před spaním leží v mé náruči. Po spaní spolu sedíme v objeti u pohádky
- Před spaním pomačkání, pusinka a pohádka na dobrou noc. Jinak mačkání a objímání probíhá u nás celý den :)
- Před spaním, po probuzení, během dne jen tak
- Při každém probuzení dítěte a před ukládáním k spánku pochovám a opusinkuju.
- Přiložení malinké na mé tělo a pohoupávání.
- Přitulení se k sobě po probuzení, před usnutím, při rozloučení ve školce, někdy odpoledne na pohovce u pohádek.
- před spaním obětí s říkankou

- Před každým spánkem a kdykoliv během dne chce
- Před spaním
- Před spaním ho vezmu do náruče, ono položí hlavičku na rameno , přijde tatínek a dá mu pusinku, potom já mu dam pusinku a položím do postele, každý den stejně.
- Před spaním se musíme "pomuchlat", jak já se synem, tak syn s tatínkem. V podstatě to znamená jedno velké dlouhé objetí.
- Před spaním se pomazlíme a opusinkujeme
- Před spaním spolu ležíme v posteli a máme u sebe hlavy, držíme se za ruce.
- Před spaním, po vyzvednutí ze školky
- Před spaním, slovní zaklínadlo "tuli tuli" kdykoliv , kdy vnučka potřebuje, si řekne
- Před spánkem se k sobě přitulíme a povídáme si
- Před spinkání
- Před spinkáním se objímáme, dáme si pusu a dcerku pohladím po tváři a řekneme si dobrou noc
- "před školou dáme pusu a obejmeme se - cca v 75% - když před školou nepotkáme kamarádky, s kterými se zakecá a pak není čas :)"
- před spaním někdy, někdy po ránu (když se jí špatně vstává)"
- Při příchodu z práce se obejmeme
- "Při sledování televize ležíme vždy ve stejné poloze (lžičky), já objímám syna a on mě drží za ruku.
- Pusa a přání hezkého dne, když se ráno loučíme a večerní ""ukládání"" s pusou."
- Přijde ke mě a sedne mi do klína s knížkou.
- pusa a objetí na dobrou noc
- pusa na dobrou noc
- Pusa na dobrou noc a objetí.
- Pusa na dobrou noc, pusa před odchodem do školky
- pusa na dobrou noc, pohlazení
- Pusa před spaním, objeti během dne, pohlazení
- Pusa před spaním, přivítání, když přijde rodič domu
- Pusinkování, objetí
- Pusinku, objetí, pomazlení před spaním, při jakémkoli odchodu, příchodu.
- Pusinky a lechtání
- Pusinky na spaní, zamávání tátovi ráno do práce.
- Pusinky, hlazení před spaním, přijde se přitulit během dne atd.
- Ranní přitulení v posteli.
- Ranní rozloučení
- Ráno po probuzení a večer před spaním, jinak kdykoli během dne.
- Ráno po probuzení máme vždy chvilku. Určíte i před spaním + během dne kdykoliv si dcera pro pomazlení přijde. I já mám dny, kdy mám potřebu se k ní víc tulin.
- ráno po probuzení.. ještě v posteli a večer před spaním :-)
- Ráno se vzbudíme a řekneme si jak jses vyspinkala a pochováme, pohladíme, opusinkujeme.
- Ráno večer objetí a pusa, přes den si řekneme, "je čas na objetí" z filmu Trollové a tulíme se :-)
- "ráno- obejmutí a pusa ve školce (někdy i když vyzvedávám).

- večer pusa před spaním"
- Ráno, kdykoliv je rozrušený, jen tak, když chce.
- ráno, když vstanou mé děti, tak je políbím, ve školce než jde do třídy, tak si dáme pusu a obejmeme se a zamáváme si. Vyzvedávám ze školky, tak se obejmeme a dáme si pusu, večer několik pusinek v postýlce - malá nadšená, starší jen kroutí oči, ale ještě se nechá.
- ráno, po školce, večer a různě během dne jak se nám chce.
- Rozloučení na dobrou noc.
- Sedí mi na klíně, či leží na mě v posteli, když usínáme.
- Spíme spolu v posteli. Při tom hladím.
- Společné usínání v posteli, hlazení tuleni. Občas společné koukání na pohádky vedle sebe, děti se opírají tulu hladíme se navzájem.
- šimrání na krčku, zádíčkách a ručičkách, pusu, objetí.
- Tančíme při puštěné chůvičce před uložením do postýlky.
- Tuleni
- Tulení kdykoli a kdekoli, vždy při loučení, vítání, ukládání do postele.
- Tulení před spaním. Tulení ráno po probuzení když je prostor..
- Tulení u kojení
- Usínáme spolu, během dne se objímáme, dáme si pusu.
- "Usínání v náručí s oblíbenou ""šulící dekou"".
- Chování na klíně s přitisknutou hlavou na hrudi."
- V posteli před spaním se mačkáme cca pul hodiny a u toho říkáme pohádky
- Večer tancujeme ploužák a pusinkujeme se.
- Večer před spaním po krmení v náručí.
- vroucí objetí v náručí během dne, objetí "sendvič" mezi mámou a tátou, usínání "na ramínku".
- Vždy po probuzení chce pochovat, pomazlit.